

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Författarens namn
Klas Ullman

Titel
Analys av nya goodwillregler

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Lars Pelin

Ämnesområde
Skatt, associationsrätt

Termin 9

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte	5
1.3 Problemformuleringar	5
1.4 Avgränsningar	5
1.5 Metod och material	5
1.6 Disposition	5
2 ÅRSREDOVISNINGEN	7
2.1 Årsredovisningens målgrupper	7
2.2 Lagar och regler som styr årsredovisningen	8
2.2.1 God redovisningssed och rättvisande bild	8
2.2.2 Försiktighetsprincipen	9
2.2.3 Objektivitetsprincipen	9
2.4 Redovisningsrådet	10
2.5 Årsredovisningens delar	11
2.5.1 Sambandet mellan resultaträkning och balansräkning	11
2.6 Årsredovisningens förhållande till EG rätten.	12
3 TILLGÅNGARNA	13
3.1 Anläggningstillgångar och omsättningstillgångar	13
3.2 Immateriella tillgångar	14
3.2.1 Identifiering av immateriella tillgångar	14
3.2.2 Aktivering av immateriella tillgångar	17
3.2.3 Immateriella värden som inte aktiveras	17
3.2.4 Värdering av tillgångar	19
3.3 Tillgångens nyttjandetid	19
3.3.1 Tillgångens avskrivningstid	20
4 GOODWILL	22
4.1 Hur den uppstår	22
4.2 Definitioner av goodwill	23
4.2.1 Doktrin	23
4.2.2 Goodwillens definition i rättsfallen	26
4.3 Goodwillens värdeminskning	28
4.3.1 Goodwill, bestående eller minskande värde	28

5	GOODWILL ENLIGT SVENSKA REDOVISNINGSREGLER	30
5.1	Definiton och innehåll	30
5.1.1	Internt genererad goodwill	31
5.2	Avskrivning av goodwill	31
5.3	Nedskrivning av goodwill	32
5.4	Slutsats	35
6	TILLGÅNGAR ENLIGT FASB	36
6.1	FAS 141: FASB:s nya regler om immateriella tillgångar	37
6.2	Grundläggande om Amerikanska redovisningsprinciper.	37
6.3	De gamla reglerna	38
6.4	De nya reglerna	39
6.4.1	Kontrakt-legalitet-separerbarhet	39
6.4.2	Avskrivning	40
6.4.3	Beständighet	40
6.4.4	Fair value	41
6.5	Lista över immateriella tillgångar	41
6.6	Skillnader mellan svenska och amerikanska regler.	43
7	FASB:S NYA REGLER OM GOODWILL	45
7.1	Definition av goodwill: Beståndsdelarna	45
7.1.2	Tillgång eller inte tillgång	47
7.2	Godwillens livslängd	47
7.3	Mätning av goodwillens värde	49
7.4	Företagens segmentindelning	49
7.4.1	Reporting units	49
7.5	Godwillens värdeminskning enligt FAS 142	51
7.6	Analys: Goodwill enligt FASB	52
7.6.1	Definitionsfrågan	52
7.6.2	Värderingsfrågan	52
8	EG-RÄTTEN OCH DE NYA REGLERNA	55
8.1	Harmonisering av bolagsdirektiv	55
8.1.2	IAS förordningen	55
8.1.3	Moderniseringsdirektivet.	56
8.2	Införlivandet av de nya tillgångsreglerna	56
8.2.1	Möjligheten till löpande fair value värdering	56
8.2.2	Immateriella tillgångars beständiga livslängd	57
8.2.3	Avskrivning av immateriella tillgångar	58
8.3	Möjligheten att göra goodwill till en beständig tillgång.	59
8.3.1	Olika syn på goodwillens livslängd	59
8.3.2	Försiktighetsprincipen	60
8.4	Definitionen av immateriella tillgångar	60
8.5	Avslutande kommentarer	61
	LITTERATURFÖRTECKNING	63
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	65

Sammanfattning

De nya amerikanska reglerna betraktar goodwillen som en beständig tillgång som inte skall prövas för nedskrivning utan i stället prövas för värdeminskning med regelbundna perioder. I uppsatsen framgår det att de amerikanska reglerna försöker att renodla begreppet goodwill. Den amerikanska definitionen av goodwill är klarare och mer inriktad på att följa den definition av goodwill som ges av doktrin.

De nya reglerna kommer att göra en större åtskillnad på begreppet tillgångar och goodwill. Förvärvad goodwill utgör en tillgång men den kan inte bestå av andra tillgångar. De nuvarande svenska reglerna är oklara på denna punkt. I goodwillbegreppet inkluderar dessa regler tillgångar som bäst värderas enskilt för sig.

Enligt FASB utgörs goodwill av ett going-concern värde. Detta blir inte mindre med åren utan tendera till att utvecklas i takt med firman. Vidare erkänns internt genererad goodwill vid en nedskrivningsprövning av goodwillen. Detta innebär att såväl förvärvad och internt genererad goodwill inberäknas vid en nedskrivningsprövning. Detta är något som inte står i överensstämmelse med svenska regler.

En orsak till att FASB väljer att behandla goodwillen som en bestående tillgång kan vara synen på försiktighetsprincipen. Enligt svenska regler skall värden som är svåra att förutsäga skrivas av snabbt i enlighet med försiktighetsprincipen. Enligt FASB skall värden som är osäkra inte skrivas av utan istället värderas löpande.

Enligt FASB:s nya regler kommer tillgångar som förvärvats i ett företagsköp ingå i goodwillposten om dessa uppfyller följande kriterier; De är *separabla* från andra tillgångar. De bygger på en *legal* eller *kontraktsmässig* grund.

Den internationella redovisningsorganisationen IASB har i en promemoria den 5 december 2002 gett ett förslag om att organisationen skall anta FASB:s nya stadgar om goodwill och immateriella rättigheter. EU har beslutat sig för att samordna harmoniseringen av gemenskapens redovisningslagar med stöd av IASB:s förordningar. Detta kan leda till att de amerikanska reglerna kommer att få genomslag i Sverige.

Vid antagandet av de nya reglerna tyder SOU 2003:71 på principen att löpande värdera immateriella tillgångar till verkligt värde kan godkännas enligt EG-rätt och svensk rätt. Varken EG-rätten eller den svenska lagstiftningen kan, som lagen är utformad idag, tolerera att goodwill är en beständig tillgång som inte skrivs av.

Förord

Goodwill är ett svårtydligt begrepp. Denna uppsatts syftar till att analysera goodwillbegreppet. Förhoppningen är även att läsaren av denna uppsatts skall få en inblick i hur internationell vår tids lagstiftning håller på att bli. I denna uppsatts behandlas goodwillbegreppet ur ett EG-rättsligt, ett amerikanskt och ett svenskt perspektiv.

För egen del kan jag säga att det har varit ett givande arbete. Framst därför att det givit mig en förståelse för den mest grundläggande byggstenen i ett företags verksamhet; begreppet tillgångar.

Slutligen vill jag tacka min handledare Lars Pelin för att han avrådde mig från att byta inriktning på uppsatsen utan att slutföra det jag påbörjat.

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen
BFN	Bokföringsnämnden
EG	Europeiska Gemenskapen
FAS	Financial Accounting Standards
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS	International Financial Reporting Standards
IASC	International Accounting Standard Committee
IL	Inkomstskattelagen
Prop.	Proposition
RR	Redovisningsrådet eller regeringsrätten.
SvSkT	Svensk Skattetidning.
ÅRL	Årsredovisningslagen

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Goodwill är en omtvistad tillgångspost i redovisningen. Eftersom den inte ger ett direkt mätbart kassaflöde är det svårt att bedöma dess reella värde. Med detta sammanhänger även att den är ytterst diffus till sin karaktär vilket gör att det kan vara svårt att definiera den och att avgöra vad den egentligen består av. Avskrivningsmässigt behandlas den dock som en vanlig anläggningstillgång vilket innebär att den påverkar storleken på koncerns egna kapital. Detta får särskild betydelse i ett land som Sverige där det råder en viss asymmetri mellan redovisning och beskattning på bolagsnivå respektive koncernnivå. Det finns en mängd olika metoder för att behandla goodwillen. I vissa länder kan den skrivas av direkt mot det egna kapitalet. I andra länder som USA har avskrivning av goodwill medgivits med perioder upp till fyrtio år. Eftersom goodwillen kan ha en betydande effekt på storleken av det utdelningsbara kapitalet har det betydelse på vilket sätt goodwillen redovisas. Enhetliga regler mellan olika länder är därför eftersträvarsvärt eftersom de ökar jämförbarheten mellan företag från olika länder. Detta har hittills inte varit möjligt då de amerikanska reglerna inte har stått i samklang med de europeiska och Internationella redovisningsorganisationernas standarder.

Under 2001 kom nya amerikanska redovisningsregler från FASB som fundamentalt bröt med den tidigare synen på goodwill. De nya reglerna för med sig en ny syn på hur goodwillen skall definieras och hur den skall bokföras och aktiveras i redovisningen. De nya amerikanska redovisningsrekommendationerna som rör goodwill är bara ett led i en större förändring som pågått kontinuerligt i USA sedan mitten av 1990-talet. Goodwillen kan här sättas i ett större sammanhang, den representerar en delvis ny syn på immateriella tillgångar och påverkar därmed hur företagens värde skall bedömas.

EU har tagit ett beslut om att följa de redovisningsrekommendationer som den internationella redovisningsorganisationen IASB rekommenderar. Bedömare anser det som mycket troligt att IASB kommer att anta de amerikanska redovisningsreglerna. Det är därför möjligt eller även troligt att goodwillreglerna som bygger på FASB:s rekommendationer kommer att införlivas i svensk rätt genom antagandet av ett EU-direktiv som bygger på de amerikanska reglerna. De nya reglerna kommer att få en stor betydelse för svensk redovisningspraxis.

1.2 Syfte

Arbetets syfte är främst att definiera begreppet goodwill. Särskild vikt läggs vid att analysera goodwillens beståndsdelar och därigenom undersöka hur de nuvarande svenska reglerna skiljer sig från de som kan komma att antas i framtiden. Därefter diskuteras även om de amerikanska goodwillreglerna kommer att vara förenliga med EG-rätten.

1.3 Problemformuleringar

En fråga ligger i att definiera goodwillen. Inom ramen för goodwillens definition infinner sig även frågan om det är korrekt att hänföra den till kategorin anläggningstillgångar och amortera den eller om det är en utgift som borde kostnadsföras direkt. Definitionen av goodwill ligger till grund för att jämföra med nya regler som kan komma att antas inom goodwillområdet.

1.4 Avgränsningar

Arbetet går in på områden som normalt är förknippade med ekonomiska studier. Utgångspunkt är dock hur goodwillbegreppet i årsredovisningslagen skall definieras. Jag har valt att inte alltför ingående gå in på årsredovisningslagen och dess olika principer. I den mån det sker är det för att ett direkt samband med goodwill anses föreligga.

1.5 Metod och material

Arbetsmetoden för att genomföra detta examensarbete följer en traditionell juridisk metod. I definitionen av goodwill används rättskällorna lagar, förarbeten, doktrin och rättspraxis. Arbetet är till stor del en sammanställning av fakta hämtade från förarbeten och uttalanden från expertorgan. Detta innebär i princip en kopiering av fakta från dessa källor, varefter en slutsats kan dras.

För att beskriva goodwillen i svensk redovisningspraxis har till största delen redovisningsrådets rekommendationer i FAR:s samlingsvolym i kombination med rättsfall på området använts. Information om amerikanska goodwillregler har hämtats från de rekommendationer och utkast som amerikanska FASB ger ut.

1.6 Disposition

Uppsatsens andra kapitel ger grundläggande fakta om årsredovisningens funktion och innehåll. Det tredje kapitlet kommer att behandla immateriella tillgångar. Det fjärde och femte kapitlet tar upp definitionen av goodwill och vad som är utmärkande för de svenska goodwillreglerna. Dessa kapitel tar intryck från redovisningsrekommendationer doktrin och praxis. I sjätte kapitlet redogörs för amerikanska redovisningsregler och immateriella tillgångar. I kapitel sju kommer de nya amerikanska reglerna om goodwill analyseras. Detta kommer att ske helt med utgångspunkt från de

amerikanska redovisningsrekommendationer som FASB utger. I åttonde kapitlet görs en översikt huruvida de nya goodwillreglerna är förenliga med EG-rätten.

2 Årsredovisningen

Årsredovisningen beskriver ett företags verksamhet under en bestämd tidsperiod, vanligtvis ett kalenderår. Årsredovisningen ger en översiktlig bild av hur resultatet i bolaget har utvecklats och vilken finansiell ställning bolaget har i slutet av redovisningsperioden. Redovisningen visar även hur företagsledningen har skött verksamheten och förvaltat företagets tillgångar. Regler för hur resultatet skall beräknas och hur tillgångar och skulder skall värderas ges dels genom lagstiftning och dels genom rekommendationer från redovisningsorganisationer.

2.1 Årsredovisningens målgrupper

Årsredovisningen riktar sig till företagets intressenter. De kan delas in i tre grupper, ägare (utdelning), borgenärer (ränta) och staten (skatt).

Den första gruppen utgörs av aktieägarna eller investerarna.

Årsredovisningen ger dem information om företagets ekonomiska ställning. Informationen används för att bedöma om de skall köpa eller sälja aktier i bolaget. Om investerarna redan har aktier i ett bolag vill de ha utdelning på det kapital de har satsat i bolaget, årsredovisningen kan då ge ägaren information om hur mycket fritt eget kapital bolaget har.

Den andra gruppen, borgenärerna, vill ha information om företagets ekonomiska situation för att kunna bedöma kreditrisken. Banker och olika låneinstitut kan göra en översiktlig bedömning av företagets kreditvärdighet genom att granska dess årsredovisning. Företagets ekonomiska situation kan även påverka storleken av de räntor som kreditorerna kräver för att låna ut pengar till företaget. Kreditorerna får även ett visst skydd genom att de utdelningsrestriktioner av vinst som ges av ABL 12: 2 är kopplad till ÅRL:s redovisningsbestämmelser.

Den sista stora intressegruppen är staten. Årsredovisningen spelar stor roll för att bedöma det skatterättsliga resultat. En orsak till det är sambandet mellan den ekonomiska redovisningen och beskattning, en koppling som innebär att den skattepliktiga vinsten likställs med den som är beräknad på ekonomiska grunder.¹ Beskattningen av företag är nominell och grundar sig på den vinst som redovisas enligt årsredovisningen.

Utöver dessa grupper finns det även andra som, är intresserade av företagets information. Leverantörer, kunder och de anställda kan ha behov av att kontrollera företagets finansiella situation.

I Sverige har företagets borgenärer av tradition varit en grupp som har haft en stark ställning bland de olika intressenterna. Detta märks genom att principer, som försiktighetsprincipen, har styrt utformningen på redovisningen och att tillgångar i företaget värderats till ett historiskt anskaffningsvärde. På senare år har fokus skiftat från borgenärerna till investerarna. En orsak till detta kan vara att Sverige blivit mer öppet för utländskt kapital. Våra företag granskas av utländska investerare som i högre grad än tidigare börjat jämföra dem med utländska konkurrenter.

---

¹ Redovisningskommittén SOU 1995:43, sid.61.

Investerarna utgörs ofta av stora pensionsfonder från USA och England. Dessa länder har sedan länge haft en stor kapitalmarknad, som har försett företagen med riskkapital. Den anglosaxiska synen på redovisning vill därför skydda investerarna när dessa satsar riskkapital i marknaden. En bidragande orsak är även att de lagar och rekommendationer som styr årsredovisningens innehåll påverkas i internationell riktning. Detta sker genom inflytande från EU och internationella redovisningsorganisationer.²

2.2 Lagar och regler som styr årsredovisningen

Årsredovisningens innehåll bestäms framförallt av reglerna i Årsredovisningslagen (ÅRL 1995:1554). Lagen är en ramlag och går inte in i detalj på hur redovisningen skall ske. Lagen bygger på EG:s redovisningsdirektiv³ vilket innebär att den i princip återger direktivets innehåll då EG-rätten på detta område är överordnad svensk lagstiftning. Lagen är uppdelad i 10 kapitel. Några av dessa kapitel är väsentliga för denna uppsats. Sålunda anges i andra kapitlet årsredovisningens delar och flera viktiga principer lagfästes. I kapitel 4 finns värderingsregler av tillgångar. Slutligen lämnas i kapitel 7 bestämmelser som rör koncernredovisningen. Redogörelsen för årsredovisningen kommer i princip att följa denna uppdelning.

2.2.1 God redovisningssed och rättvisande bild

Lagens övergripande syfte anges i 2 kap 2 §. Där stadgas att redovisningen skall: *upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god revisionsed*. Begreppet god redovisningssed är viktigt. Det bidrar till att fylla ut lagen där denna är knapphändig och ofullständig. God redovisningssed får sitt innehåll genom praxis hos en kvalitativt representativ grupp av bokföringsskyldiga. För att bestämma vad som är praxis och därmed god redovisningssed, har uttalande från erkända experter inom redovisningsområdet stor betydelse. Enligt förarbetena kan god redovisningssed definieras som: *En allmän rättslig standard grundad framför allt på - utöver lag - förekommande praxis och rekommendationer*.⁴ I 2 kap 3 § anges att lagen skall ”ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat”.

Begreppet rättvisande bild kommer från det engelska uttrycket true and fair view. Det har införlivats i svensk rätt genom EG:s bolagsdirektiv⁵. Rättvisande bild har en snävare innebörd än god redovisningssed och innebär att resultaträkning, balansräkning och noter sammantaget skall ge en rättvisande bild av enskilda företagets ställning och resultat. För att ge en rättvisande bild av företaget kan under vissa omständigheter rekommendationerna från RR frångås. Detta innebär att hänsyn tas till det

---

² Se ex. Nilsson, Stellan: Redovisningens normer och normbildare, Lund 2002, sid. 45. Jämför med SOU 1996:110 s. 10

³ Rådets sjunde direktiv 83/349/EEG och rådets fjärde direktiv 78/660/EEG.

⁴ Proposition 1995/96: 10, del 2, s. 11.

⁵ Direktiv 83/349, artikel 16.3

specifika företaget och de förhållanden som det verkar under.⁶ God redovisningssed innehåller mer generella och allmänna föreskrifter. I det specifikt enskilda fallet kan istället begreppet rättvisande bild användas.

2.2.2 Försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen är en av de viktigaste redovisningsprinciper som uppsätter restriktioner för redovisningen⁷. Den styr värderingen av tillgångar (lägsta värdets princip) och realiseringsstidpunkten för intäkter och kostnader. Försiktighetsprincipen är den viktigaste av de restriktioner som skall hindra att företaget ger en felaktig bild av resultatet. Den skall hindra att en övervärdering görs av företagets resultat och ställning. Principen kan sägas innebära att en orealiserad värdeförlust kan bokföras men aldrig en orealiserad vinst. Försiktighetsprincipen har funnits sedan lång tid tillbaka. Verkligt aktuell blev den i samband med börskraschen 1929. Speciellt kreditörerna ville då ha en princip som hindrade företagsledare från att blåsa upp företagens balans och resultaträkningar.

Till dess positiva sidor kan sägas att den skapar en nödvändig restriktion på en företagsledares tendens att övervärdera det egna företaget. Kreditörer måste få en korrekt finansiell information om företaget. De behöver den marginal som försiktighetsprincipen ger för att skydda sig själva. Det finns kritik gentemot försiktighetsprincipen. Den kan dölja tillgångarnas verkliga värde och överskugga andra viktiga redovisningsprinciper. Den kan medverka till att ge förutfattad bild av företaget som strider mot trovärdighet, jämförbarhet och neutralitet.⁸

En del av denna kritik kommer från amerikanska FASB och kommer att behandlas i anslutning till avsnittet om amerikanska redovisningsregler.⁹ Försiktighetsprincipen är intagen i det fjärde bolagsdirektivet i art. 31.1.c. Enligt Karl van Hulle betraktas den som den viktigaste redovisningsprincipen i gemenskapen.

2.2.3 Objektivitetsprincipen

I anslutning till försiktighetsprincipen skall objektivitetsprincipen nämnas. Den intar närmast en motställning till försiktighetsprincipen. Objektivitetsprincipen innebär att redovisningsdata skall vara objektiva. Redovisningen skall vara opartisk och fri från *bias*.¹⁰ Om två eller flera granskare undersöker samma information skall de komma till samma slutsats. Objektivitetsprincipen har en självklar ställning i redovisningspraxis men är inte fastställd i lag. Den har en mer framträdande roll i den anglosaxiska världen.

---

⁶ Proposition 1995/96: 10 del 2, s. 11.

⁷ . Nilsson, Stellan: Redovisningens normer och normbildare, Lund 2002, sid.34-35

⁸ Kam, Vernon: Accounting Theory, John Wiley & Sons Inc. Singapore 1990, sid.527-531.

⁹ Se nedan sid.33-34.

¹⁰ Engelskt ord som kan sammanfattas med partiskhet eller förutfattad mening.

2.4 Redovisningsrådet

Redovisningsrådet (RR) är en partsammansatt organisation som bildades 1989. Ett av syftena med att starta organisationen var att främja användandet av god redovisningssed bland de publika bolagen. Den statliga bokföringsnämnden (BFN), föreningen för auktoriserade revisorer (FAR) och Sveriges industriförbund skapade då RR. RR är idag en del av en ideell ekonomisk förening som har till syfte att utveckla god redovisningssed. BFN har idag utträtt ur RR och ersatts av representanter från svenskt näringsliv. Rådet har som uppgift att verka för god redovisningssed. Rekommendationerna från RR gäller områden som värdering av tillgångar, kassaflödesberäkningar, värdering av extraordinära intäkter etc. Det kan vara av intresse att belysa RR:s rekommendationer ur en juridisk aspekt. Enligt regeringsformen 8 kapitlet 2 och 3 § § har regeringen ingen rätt att delegera normgivningsmakt till privata rättssubjekt. Regeringen kan dock hänvisa till normer och regler som har utarbetats av ett privat organ. RR är en privat organisation den har därför inte någon automatisk kompetens att utfärda bindande normer. Regeringen eller ett normgivande offentligt organ kan dock rekommendera att normer som har utarbetats av ett privat expertorgan skall följas. Redovisningsrådet är ett sådant expertorgan, dess råd och rekommendationer respekteras av företagen.¹¹ De rekommendationer som RR ger ut har dock en begränsad betydelse. För det första gäller bara RR:s rekommendationer större publika bolag, för det andra gäller de inte finansiella bolag. För det tredje kan staten eller ett statligt organ utfärda rekommendationer som har suveränitet över RR:s rekommendationer. Detta sker om de utfärdade rekommendationerna anses strida mot lagar, förordningar eller framstår som olämpliga ur ett samhällsperspektiv. BFN utgör ett statligt organ som ger rekommendationer för mindre bolag och enskilda näringsidkare. Det utövar även en viss kontrollfunktion över de rekommendationer som redovisningsrådet utfärdar.

RR stöder sig i sina uttalande och rekommendationer främst på det internationella redovisningsorganet International Accounting Standards Board (IASB). Denna organisation publicerar redovisningsrekommendationer (IFRS) med syfte att de skall få internationell genomslagskraft.¹² IASB vill därigenom förbättra och harmonisera olika länders redovisningsstandarder. För att uppnå detta syfte försöker IASB att skapa sina redovisningsnormer i samarbete med nationella normbildare världen över. På senare tid har IASB försökt harmonisera sina redovisningsstandarder med den nationella amerikanska normbildaren FASB.

---

¹¹ Bo Svensson, Hans Edhammar, Årsredovisningslagen. Lagkommentarer, Göteborg 2000, sid. 27-33.

¹² IASB är en ny beteckning. Tidigare hette organisationen IASC och de rekommendationer den utformade hette IAS. Redovisningsstandarder meddelade för bytet av organisationsnamn benämns alltså IAS-standarder.

2.5 Årsredovisningens delar

Årsredovisningen består enligt 2 kap. 1 § ÅRL av fyra stycken delar, balansräkning, resultaträkning, noter och förvaltningsberättelsen, här kommer bara att redogöras för resultat och balansräkning¹³

Balansräkningen ger information om bolagets finansiella ställning vid redovisningsperiodens slut då bokslutet redovisas. Den ger läsaren en bild av företagets finansiella styrka genom att visa på bolagets tillgångar och skulder och relationen dem emellan. Genom att jämföra företagets tillgångar med dess skulder framkommer det justerade egna kapitalet som utgör företagets substansvärde. Balansräkningen är indelad i en aktivsida och en passivsida. På aktivsidan listas tillgångarna, de utgörs av tecknat men inte inbetalt kapital, anläggningstillgångar och omsättningstillgångar.

Anläggningstillgångarna kan delas in i materiella, immateriella och finansiella tillgångar. Omsättningstillgångar utgörs mest av lager eller varor under tillverkning samt fodringar på kunder. Balansräkningens passivsida utgörs av företagets eget kapital, avsättningar och skulder. Det egna kapitlet är det som finns kvar när företagets skulder har dragits från dess tillgångar.

Resultaträkningen visar på de intäkter och kostnader företaget har haft under verksamhetsåret eller med andra ord: Flödet av kapital som går in och ut ur företaget. Enligt ÅRL 3 kap. 2 § skall resultaträkningen, i sammandrag, redovisa företagets samtliga intäkter och kostnader under verksamhetsåret.

2.5.1 Sambandet mellan resultaträkning och balansräkning

Det råder ett samband mellan balansräkningen och resultaträkningen. Årets vinst kan beskrivas som eget kapital vid årets slut minus eget kapital vid årets början. Vinsten kan uppstå på två sätt. Dels kan de intäkter som strömmar in i bolaget överskrida kostnaderna. Dels kan en vinst uppstå därför att bolagets tillgångar ökar i värde i förhållande till skulderna. Desto högre värdering av tillgångar i förhållande till skulder desto högre blir det egna kapitalet. Om tillgångarna skulle öka i värde under en redovisningsperiod och värdeökningen bokfördes skulle en vinst uppstå. För att förhindra att bolagets resultat påverkas av tillfälliga värdeökningar av företagets tillgångar finns en bestämmelse i ÅRL 4 kapitlet 6 §. Den säger att uppskrivning av anläggningstillgångarna under räkenskapsåret normalt inte få ske. När det gäller materiella och finansiella tillgångar kan detta dock ske i vissa fall. Om tillgången då värderas upp får detta inte påverka resultaträkningen. Det ökande värdet på tillgången skall istället bokföras i en speciell uppskrivningsfond. Enligt försiktighetsprincipen skall annars en värdeökning bokföras först när intäkten är realiserad genom en försäljning. Vinsten förs in på balansräkningens passivsida och utgör där en del av det egna kapitalet. Det innebär att bolaget kan dela ut den till aktieägarna om de föreskrifter som ges i ABL 12 kapitlet 2 och 3 §§ är uppfyllda.

---

¹³ För redgörelse av årsredovisningslagen se t ex.: Thorell, Per: Företagens redovisning, Göteborg 2001.

2.6 Årsredovisningens förhållande till EG rätten.

Inom EG rätten finns den primära och den sekundära lagstiftningen. Den primära lagstiftningen består av de grundläggande gemenskapsfördragen. Den primära lagstiftningen består av förordningar, direktiv, yttranden och rekommendationer. Den primära lagstiftningen inom EG innehåller inte någon detaljreglering som styr redovisningen. Däremot finns det flera direktiv från gemenskapen som reglerar redovisningslagstiftningen. Direktiven riktar sig till medlemstaterna, de anger att ett visst resultat skall uppnås inom en viss tid. Däremot får medlemsstaterna själva välja tillvägagångssätt för att införliva direktivet i den nationella lagstiftningen. Direktiven bygger i grunden på 1957 års Romfördrag. De fyra grundpelarna i detta fördrag är fri rörlighet för; individer, kapital, varor och tjänster. Harmoniseringen av redovisningen har till syfte att underlätta förverkligandet av dessa friheter.¹⁴ De viktigaste direktiven på redovisningsområdet är det fjärde och det sjunde bolagsrättsliga direktivet. Det fjärde bolagsrättsliga direktivet (76/660/EEG) antogs 1978 och behandlar skyldigheten att upprätta årsbokslut och förvaltningsberättelse i aktiebolag och vissa handelsbolag och kommanditbolag. Det sjunde direktivet (83/349/EEG), behandlar skyldigheten för medlemstaterna att upprätta koncernredovisning. Vår nuvarande svenska redovisningslag ÅRL bygger till stor del på dessa två direktiv. När EG-rätten materialiseras på nationell nivå i form av förordningar och direktiv utsläcks möjligheterna att avvika från denna genom ny nationell lagstiftning. Detta innebär att Sverige inte kan avvika från de bestämmelser som ges av EG-direktiven, vare sig i form av lagregler eller redovisningsregler. En mängd direktiv har antagits för att anpassa de ovanstående direktiven till modernare redovisningslagstiftning. Nämnas kan fair-value direktivet.¹⁵ Detta tillåter en värdering till verkligt värde (fair-value) av vissa typer av finansiella tillgångar.

---

¹⁴ . Nilsson, Stellan: Redovisningens normer och normbildare, Lund 2002, sid..97.

¹⁵ Dir. 2001/65/EG

3 Tillgångarna

Tillgångar är något som representerar ett värde för företaget. De representerar ett värde därför att de kommer att generera ett kassaflöde för företaget under en period som sträcker sig åtminstone över ett räkenskapsår. För att köpa eller skapa en tillgång har företaget utgifter. Utgifterna för tillgångens anskaffande står uppförd i balansräkningens aktivsida. Den motsvarar normalt det framtida kassaflöde som tillgången under sin livslängd (nyttjandeperiod) förväntas ge företaget. I takt med att tillgången förbrukas omvandlas (matchas) en del av utgiften för tillgångens anskaffande till en kostnad för företaget. Förhoppningen är att de intäkter den skapar skall vara större än kostnaderna för dess anskaffande. Kostnadsföringen av tillgången bygger således på antagandet att tillgången har en ändlig livslängd, den ger intäkter under en begränsad period.

3.1 Anläggningstillgångar och omsättningstillgångar

Begreppet anläggningstillgångar definieras i lagrummet 4 kap 1 § ÅRL. De tillgångar som räknas dit består av materiella, immateriella, finansiella tillgångar och goodwill.¹⁶ Lagrummet stadgar att med anläggningstillgångar *förstås tillgång som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i verksamheten*. Detta är i princip identiskt med definitionen av anläggningstillgångarna i fjärde bolagsdirektivet art.15.2. Att tillgången skall vara stadigvarande innebär att tillgången kommer att innehas under en längre tidsperiod. Avsikten skall då inte vara att sälja den i omsättningssyfte utan att bruka den under dess nyttjandeperiod. Lagstiftningen ger inte någon bestämd tidsgräns för hur länge en tillgång måste innehas för att vara stadigvarande. Det viktiga ordet i stadgandet är just *avsikt*: företaget skall ha för avsikt att inneha tillgången under en tidsperiod som överstiger ett år.¹⁷

Materiella anläggningstillgångar består av fysiska ting, maskiner, byggnader, verktyg etc. De är de vanligaste tillgångarna i traditionella bolag inom skog, verkstad och stålsektorn.

Omsättningstillgångar är tillgångar som innehas i syfte att avyttras. Det som avgör om exempelvis en fastighet är en omsättningstillgång eller en anläggningstillgång är om avsikten är att omsätta den eller stadigvarande inneha den.

Immateriella tillgångar behandlas nedan. De är tillgångar som saknar fysiskt värde men som innebär ett framtida ekonomiskt värde för framtiden.

---

¹⁶ Proposition 1995/96:10 sida 44.

¹⁷ Thorell, Per: Företagens redovisning, Göteborg 2001, s.91.

3.2 Immateriella tillgångar

Immateriella tillgångar har kommit att bli allt vanligare under senare år. Exempel på immateriella tillgångar är patent, koncessioner, recept etc. Immateriella tillgångar redovisas efter samma principer som en materiell tillgång. Den bokförs i balansräkningen till anskaffningsvärde och kostnadsförs över sin livslängd. I balansräkningen indelas de immateriella tillgångarna i posterna:

- utgifter för forskning och utvecklingsarbeten
- koncessioner
- patent
- varumärken och licenser
- hyresrätter och liknande rättigheter

Uppräkningen ovan är intagen i ÅRL. Den bygger på fjärde bolagsdirektivet art. 9-10 som räknar upp i vilken ordning de immateriella tillgångarna skall tas upp i redovisningen.

Det kan vara svårt att bedöma deras ekonomiska värde och livslängd vilket gör att det finns en mängd regler som skall hjälpa till att värdera och identifiera den immateriella tillgången. I följande textavsnitt kommer den immateriella tillgången att diskuteras. Först klargörs vad som är en immateriell tillgång och vilka kriterier som skall vara uppfyllda för att den skall godkännas som en tillgång. Därefter beskrivs de krav som ställs för att en immateriell tillgång skall tillgångsföras i balansräkningen.

3.2.1 Identifiering av immateriella tillgångar

En immateriell tillgång är en anläggningstillgång enligt 4 kap. 1 § ÅRL. Exempel på immateriella anläggningstillgångar ges av 4 kap. 2 § ÅRL. Av denna paragraf framgår att exempelvis patent, varumärken, licenser etc. kan utgöra immateriella tillgångar. Listan är i princip identisk med fjärde bolagsdirektivet art. 9.1-3. Där ges en lista över hur olika immateriella tillgångar skall förtecknas i balansräkningen. Enligt förarbetena till ÅRL ligger uppräkningsreglerna för immateriella tillgångar i art 9.1– 3 till grund för katalogen av tillgångar i 4 kap 2 § andra stycket ÅRL. I övrigt innehåller fjärde bolagsdirektivet art. 34 och 37 uppgifter om hur FoU-kostnader, goodwill och bolagsbildningskostnader skall aktiveras.¹⁸ I sjunde bolagsdirektivet, artiklarna 19.1 och 30, ges en definition av goodwill.

I förarbetena till ÅRL konstaterar lagstiftaren att lagen bör bygga på direktivets indelning av anläggningstillgångarna i immateriella, materiella och finansiella tillgångar. Detta är ingen uttömmande beskrivning. Lagstiftaren säger i förarbetet det kan finnas skäl att närmare definiera dessa begrepp i lagstiftningen, men att deras innebörd framgår av deras indelning i

balansräkningen. Ytterligare behov av gränsdragning får ges genom redovisningspraxis och kompletterande lagstiftning.¹⁹

Detta leder tankarna till Redovisningsrådets rekommendationer. Enligt RR 15 p. 2 utgör en immateriell tillgång en identifierbar, icke monetär tillgång, utan fysisk substans. Den innehas för att användas i produktionen, för att tillhandahålla varor eller tjänster, hyras ut eller för administrativa syften. Det kan vara svårt att klassificera en immateriell tillgång. Tre stycken kriterier skall dock vara uppfyllda för att en immateriell tillgång skall erkännas.

- 1) Tillgången skall vara identifierbar
- 2) Bolaget skall ha kontroll över tillgången
- 3) Företaget skall tillföras framtida ekonomiska fördelar genom att ha kontroll över tillgången

Möjlighet att *identifiera* tillgången är det första kravet som skall vara uppfyllt. Enligt RR 15 p.10-12 skall den då kunna *separeras* och *särskiljas* från andra tillgångar. Detta är nödvändigt för att kunna härleda intäkterna från tillgången. Om det kan bedömas vilka intäkter den immateriella tillgången genererar, kan ett värde uppskattas för den. Tillgången kan särskiljas om företaget kan hyra, sälja, eller byta ut tillgångens intäkter utan att för den sakens skull minska intäkterna från andra tillgångar som finns i samma enhet som den. Även om det inte går att bryta ut en enskild immateriell tillgång från övriga tillgångar, är den avskiljbar så länge som man kan peka på det ekonomiska tillskott tillgången ger, även om detta är i kombination med en annan tillgång eller legal rättighet.

Det andra kriteriet är *kontrollkriteriet*. För detta lämnar RR rekommendationer i RR 15 p. 13-16. Företaget har *kontroll* över tillgången om företaget kan säkerställa dess ekonomiska tillskott kommer att tillfalla företaget. I detta krav ligger att företaget skall kunna hindra andra företag från att ta del av det ekonomiska tillskott tillgången ger. Företaget kan utöva kontroll över tillgången genom att den skyddas av legala rättigheter t ex copyrights. Det legala kriteriet har sin grund i att företaget kan vända sig till domstol för att få rättigheten skyddad. Exempel på tillgångar som inte omfattas av kontrollskyddet kan hämtas från RR 15 p. 15-16. Där omfattas inte utbildning av anställda av kontrollkriteriet. Eftersom företaget inte ensidigt kan bestämma hur länge de anställda skall jobba i företaget har de inte kontroll över den framtida intäkt utbildningen ger. Inte heller teknik eller ett speciellt ledningssätt fyller kontrollkriteriet om andra företag inte legalt kan utestängas från tillgång till tekniken.

Det sista och tredje kravet är att företaget skall få *framtida ekonomiska fördelar* av tillgången (RR 15 p.17). Detta innebär att tillgången skall

---

¹⁹ Prop. 1995/96:10 Del II sid.45.

generera en intäkt till företaget. Det skall sålunda kunna visas att intäkten ifråga kommer från den immateriella tillgången, samt att företaget har möjligheten och kunskapen att utnyttja tillgången på ett sådant sätt att den ger intäkter till företaget. När dessa tre krav är uppfyllda, identitet, kontroll och framtida ekonomisk fördel är det en immateriell tillgång.²⁰

I RÅ 2002 not.171 avgör Regeringsrätten ett mål där AB Svenska Returpack (Returpack) var kärande. Frågan gällde om en nedlagd intäkt skulle aktiveras som en tillgång eller kostnadsföras direkt. Returpack återvinner aluminiumburkar. Det ägs av förpackningsindustrin, bryggindustrin, och handelsorganisationer. Dessa företag fungerar även som underleverantörer till Returpack, de sköter den praktiska hanteringen; tillhandahåller återvinningsmaskiner för aluminiumburkar, tar pant etc. För detta arbete får de en hanteringsavgift av Returpack. Konsumenten som köper en aluminiumburk betalar en pant som ingår i priset för drycken. Han får sedan tillbaka panten genom återförsäljarens burkautomat. Under 90-talet skedde en kraftig import av drycker i aluminiumburkar från utlandet. Dessa var billiga för konsumenten eftersom panten inte ingick i priset. Trots detta gick det bra för konsumenten att ”panta” burken i återförsäljarens återvinningsmaskiner. Maskinerna kunde inte skilja mellan ”importerade” burkar som inte ingick i återvinningsprogrammet och ”svenska” burkar som ingick i återvinningsprogrammet. Resultatet blev en stor kostnad för återförsäljarna och indirekt Returpack. Returpack valde därför att subventionera återförsäljarnas köp av nya maskiner som skulle känna igen de utländska burkarna. Subventionen var upplagd så att återförsäljaren skulle få behålla ett litet belopp för varje burk som pantades i maskinen. Skattemyndigheten ansåg att subventionen utgjorde ett sätt för Returpack att säkra återförsäljarens leverans av burkar till Returpack under maskinens livslängd. Denna garanterade leverans av burkar utgjorde en rättighet som var att jämföra med en immateriell tillgång som skulle aktiveras. Returpack skulle därför periodisera utgifterna för subventionen genom att redovisa denna som en anläggningstillgång.

Målet kom att avgöras i regeringsrätten. Där gav, på begäran av regeringsrätten, BFN ett yttrande. BFN börjar med att konstatera vad som avgör om en utgift kan definieras som en tillgång. Det är om den är *identifierbar* och företaget har *kontroll* över den samt att den ger ett *framtida ekonomiskt tillskott*. I detta fall är enligt BFN den omtvistade subventionen närmast att jämföra med en förvärvad rättighet att skaffa sig leveranser av burkar i framtiden. För förvärvade rättigheter skall kunna tillgångsföras skall endera av två scenarier vara uppfyllda. Det första innebär att det rör sig om en klart definierad juridisk rättighet som ett patent, kontroll och identifikationskravet är då klart uppfyllt. För att kunna kostnadsföras som en tillgång skall rättigheten även ge en framtida ekonomisk intäkt.

---

²⁰ Epstein, J. Barry och Abbas, Ali Mirza: Interpretation and Application of international Accountin Standards 2000, John Wileys & Sons Inc.,USA, sid. 292.

Det andra fallet som ger upphov till aktivering av en förvärvad rättighet är ett klart och entydigt samband mellan en utbetald utgift och framtida intäkter, sambandet skall vara *helt* säkerställt.

Enligt BFN var inga av dessa fall uppfyllda och Returpack kunde kostnadsföra tillgången direkt. En av orsakerna till BFN:s slutsats var att det inte gick att visa att Returpack i grunden skulle få någon nämnbar framtida ekonomisk fördel av arrangemanget. BFN menade att omständigheterna i målet tydde på att detta ej heller var avsikten med avtalet. Snarare var, enligt BFN och domstolen, återförsäljarna, vilka hanterade burkautomaterna att se som de ekonomiska vinnarna. Med stöd av detta kunde det slås fast att den omdiskuterade rättigheten inte utgjorde en immateriell tillgång som skulle aktiveras i balansräkningen.

3.2.2 Aktivering av immateriella tillgångar

Utöver ovanstående kriterier på identitet, kontroll och framtida ekonomiska fördelar ställs särskilda krav för att aktivera tillgången i balansräkningen.

Av RR 15 p.19 framgår att det skall vara *sannolikt* att framtida ekonomiska fördelar *tillfaller* företaget. Enligt RR 15 p.20 skall

sannolikhetsbedömningen ske utifrån *rimliga och välunderbyggda antaganden om de ekonomiska förhållanden som kommer att råda under tillgångens nyttjandeperiod.*

Dessutom skall tillgångens anskaffningsvärde kunna beräknas på ett *tillförlitligt* sätt. Enligt RR 15 p.23 utgör en tillförlitlig beräkning av anskaffningsvärdet det pris som betalas för tillgången vid anskaffning. Om tillgången inte införskaffas separat utan som del av ett företagsförvärv ger punkterna RR 15 p.27-32 exempel på olika sätt att värdera tillgången tillförlitligt. Av punkterna framgår det att tillgången skall värderas till verkligt värde (marknadsvärde) vid tidpunkten för förvärvet (p.27).

Noterade priser på en aktiv marknad ger det mest tillförlitliga uttrycket för verkligt värde (p. 28). Om aktiv marknad saknas motsvaras dess anskaffningsvärde av det belopp som företaget vid förvärvstidpunkten skulle betalat för tillgången i en transaktion mellan kunniga och intresserade parter som är oberoende av varandra, baserat på bästa möjliga information (p.29).

3.2.3 Immateriella värden som inte aktiveras

Immateriella tillgångar eller resurser som inte uppfyller kraven på aktivering ges av RR 15 p. 15-16:

- kostnad för utbildning av personal
- specialkompetens i att leda företag eller kunskap i teknik hos personal
- kundregister
- marknadsandelar
- kundrelationer
- kundlojaliteter (kundklubbar)

Dessa kostnader uppfyller inte alla kriterier för att vara tillgångar. De kan dock utgöra ett värde för företaget. Det är framförallt kontroll kriteriet som

skapar problem. Det är svårt att garantera att det ekonomiska tillskott tillgången skapar inte försvinner ut ur företaget.

Enligt RR 15 punkt 9 utgör dessa icke aktiverbara immateriella tillgångar del av den goodwill som uppstår vid ett företagsförvärv.

I anslutning till ovanstående stycke som diskuterar immateriella värden som ej tillgångsförs kan RH 2002: 61 nämnas. Detta rättsfall tar upp värdet som ett kundregister kan utgöra för företaget.

I det aktuella rättsfallet väckte V-bolaget talan mot personen B.F och dennes konsultbolag VF. V-bolaget yrkade skadestånd från B.F därför att denna hade röjt V-bolagets kundregister för ett konkurrerande bolag.

V-bolaget utgav tidningen Vi-villaägare. Tidningen var helt annonsfinansierad och hade under en 20-års period byggt upp ett kundregister som gav årliga annonsintäkter på 50 ca miljoner kronor.

Personen B.F hade en tid varit anställd som VD för V-bolaget. Efter att B.F slutat som VD för V-bolaget fortsatte han att arbeta för detta genom sitt konsultbolag (VF-bolaget). Efter en tid slutade dock B.F:s konsultbolag att ta uppdrag från V-bolaget. Istället startade B.F en tidning som konkurrerade med Vi-villaägare som utgavs av V-bolaget. Konkurrensen från den nya tidningen vållade V-bolaget ett intäktsbortfall. Det framkom att B.F och hans konsultbolag under den tid de var uppdragstagare åt V-bolaget obehörigen tagit del av dettas kundregister. De använde sedan kundregistret för eget bruk då den konkurrerande tidningen startades. V-bolaget grundade sitt skadeståndsyrkande på att konkurrensen från den nya tidningen medfört ett intäktsbortfall för V-bolaget. Enligt V-bolaget drog den konkurrerande tidningen nytta av uppgifter ur V-bolagets kundregister. Därigenom var V-bolagets intäktsbortfall kopplat till det olovliga röjandet och användandet av dess kundregister. Hovrätten definierade V-bolagets kundregister enligt

följande: V-bolagets kundregister innehöll bl.a. uppgifter om vilka företag som annonserade i bolagets tidning eller som kunde tänkas vara intresserade av sådana annonser samt kontaktpersoner hos dessa företag med uppgift om bl.a. kontaktpersonernas mobiltelefonnummer. Enligt hovrättens mening föreligger inget tvivel om att kundregistret utgjort information om affärs- eller driftförhållanden i en näringsidkares rörelse.

V-bolaget menade att kundregistret utgjorde en företagshemlighet.

Klassificeringen av något som företagshemlighet medförde att olovligt röjandet av det innebar skada i konkurrenshänseende för näringsidkaren. För att avgöra om så var fallet studerade hovrätten kundregistrets ekonomiska betydelse för V-bolaget och fann följande: Hovrätten finner därför att den skada som röjandet och utnyttjandet av V-bolagets kundregister medfört i princip uppgår till hela det intäktsbortfall som V-bolaget drabbades av år 1998 som en följd av konkurrensen med VF-bolaget.

BF dömdes i högsta instans till att betala ett stort skadeståndsbelopp till V-bolaget. Av rättsfallet följer att kundregister inte bara kan utgöra ett värde utan även en helt dominerande värdekälla för ett företag. Trots detta får det inte tillgångsföras. Det kan noteras att om V-bolaget skulle bli uppköpt av ett annat bolag skulle köpeskillingen till största del bokföras som en goodwilltillgång enligt de regler som ges av RR.

3.2.4 Värdering av tillgångar

Värderingen av tillgångarna på balansräkningens aktivsida är en av årsredovisningens viktigaste punkter. Det är värderingen på tillgångarna som avgör om företaget har gått med vinst eller förlust under året. Enligt 4 kap 3 § ÅRL skall anläggningstillgångar: tas upp till belopp som motsvarar utgifterna för tillgångens förvärv eller tillverkning (anskaffningsvärdet), om inte annat följer av 4-6 § § eller 12 §. Det historiska anskaffningsvärdet är således grundläggande för tillgångens värdering. Regeln i 4 kap. 3 § ÅRL bygger på art. 35 i fjärde bolagsdirektivet, bestämmelserna i artikeln är tvingande.²¹ Reglerna i direktivet gäller både materiella och immateriella tillgångar. Det kan tilläggas att direktivet i 33.1.a tillåter en dispositiv undantagsregel som innebär att materiella tillgångar får värderas till återanskaffningsvärdet. Lagstiftaren valde dock att inte införa undantaget. Således gäller endast den historiska anskaffningskostnaden.²² Enligt 4 kap 6 § ÅRL får dock undantagsvis materiella och finansiella tillgångar skrivas upp över anskaffningsvärdet. Regeln grundas på fjärde bolagsdirektivets art. 33.1.c.

3.3 Tillgångens nyttjandetid

Det är viktigt att kunna bedöma vilken nyttjandetid den immateriella tillgången kommer att ha. Företaget vet då hur länge tillgången kommer att generera en avkastning till företaget och kan lägga upp de årliga avskrivningarna efter den tidsperioden. Generellt föreligger det ingen gräns för vilken livslängd en tillgång kan ha. Som exempel kan nämnas den materiella tillgången mark, denna har en tendens att stadigvarande öka i värde. När det gäller immateriella tillgångar presumerar 4 kap 4 § andra stycket ÅRL att dessa har en livslängd som uppgår till fem år, enligt redovisningspraxis kan denna vara längre. I fjärde bolagsdirektiven anger art. 34.1 och 37 att goodwill och FoU-kostnader som huvudregel skall skrivas av på fem år. För övriga immateriella tillgångar ges inga speciella regler om förmodad livslängd. För anläggningstillgångar gäller inga generella regler om vilken ekonomisk livslängd de skall ha.²³ RR 15 p.64 anger att avskrivningstiden vara högst 20 år, om inte annat kan visas. RR anser att den ekonomiska nyttan av tillgången blir svårare att bedöma desto längre tidsperiod som bedömningen skall ta hänsyn till. RR 15 p.66 listar en mängd faktorer som spelar in för att bedöma hur lång tid som nyttjandeperioden skall omfatta.²⁴

Frågan är om en immateriell tillgång under några omständigheter kan antas ha en beständig nyttjande tid. Då förarbetena hänvisade till redovisningspraxis för att avgöra livslängden för en tillgång är RR 15 p.70-73 av intresse. I p.70 anges:

---

²¹ Dir. 78/660/EEG.

²² Prop. 1995/96:10 Del II, s.47.

²³ Prop. 1995/96:10 Del II, s.200.

²⁴ Epstein, J. Barry och Abbas, Ali Mirza: Interpretation and Application of international Accountin Standards 2000, John Wileys & Sons Inc., USA, sid. 251.

Om kontrollen över de framtida ekonomiska fördelarna från en immateriell tillgång uppnås genom legala rättigheter som avser en begränsad period, skall den immateriella tillgångens nyttjandeperiod inte överstiga denna period, såvida inte rättigheterna kan a) förlängas

b) det är i det närmast säkert att så kommer att ske.

I p.72. anges vidare:

Bland annat följande faktorer tyder på att en legal rättighet så gott som säkert kommer att förnyas:

- a) Den immateriella tillgångens verkliga värde minskar inte när rättighetens förfallodag närmar sig eller minskar inte mer än med utgifterna för att förnya rättigheten.*
- b) Det finns bevis (som möjligen baseras på tidigare erfarenhet) för att de legala rättigheterna kommer att förlängas.*
- c) Det finns säkra tecken på att sådana förhållanden, som är nödvändiga för att förlänga den legala rättigheten, kommer att föreligga.*

RR verkar de hålla dörren öppen för att immateriella tillgångar kan vara beständiga. Märk dock att det endast rör legala rättigheter och att hårda krav ställs för att förlänga avskrivningstiden över den synliga nyttjandeperioden.

I anslutning till detta kan rättsfallet RÅ 1977 ref.44 nämnas. Halmstads järnverk aktiebolag fick ett medgivande från Göteborgs stad. Det innebar en rätt att dels lägga ett stickspår från staden befintliga järnvägsspår och dels att nyttja stadens järnvägsspår. För dessa medgivande betalade bolaget en ansevärd summa pengar. Bolaget yrkade värdeminskingsavdrag för inköpet av spår rättigheterna. I mellan kommunala skatterätten (1972-06-30) nekades bolaget både direktavdrag och värdeminskingsavdrag med slutsatsen: *Skatterätten finner att de rättigheter, bolaget erhållit genom avtalet den 26 augusti 1969 mellan Göteborgs stad och bolaget, icke äro tidsbegränsade.*

Bolaget överklagade målet till kammarrätten i Göteborg som ändrade mellankommunala rättens dom. Kammarrätten yttrade: *Kammarrätten finner, att de rättigheter bolaget förvärvat genom avtalet visserligen inte är tidsbestämda, men att därav inte följer att bolaget kan sägas ha förvärvat rättigheter av för all framtid bestående värde.*

Målet gick vidare till Regeringsrätten. Domstolen kom fram till att avtalet mellan bolaget och Göteborgs stad avsåg ersättning för en rättighet som ej var tidsbegränsad. Avdrag kunde därför inte medgivas för värdeminskning på grund av minskning av giltighetstiden.

Rättsfallet är intressant, domstolen erkänner existensen av beständiga immateriella tillgångar. Det kan tilläggas att rättsfallet är kortfattat och ger inte mycket information om hur avtalet mellan parterna var utformat.

3.3.1 Tillgångens avskrivningstid

Liksom andra tillgångar är styrs avskrivningen av immateriella tillgångar av matchningsprincipen. Det innebär att intäkterna skall knytas till de kostnader som uppstått för att skapa intäkterna. När det gäller en tillgång periodiseras kostnadsföringen över tillgångens livslängd.

Detta framgår av 4 kap. 4 ÅRL (35.1.b, fjärde bolagsdirektivet). Lagrummet stadgar:

Anläggningstillgångar med begränsad ekonomisk livslängd skall skrivas av systematiskt över denna livslängd.

Den ekonomiska livslängden för en immateriell anläggningstillgång som avses i 2 § skall anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Om en sådan längre avskrivningstid tillämpas, skall det i en not lämnas

upplysning om detta. I noten skall i så fall också anges skälen för den längre avskrivningstiden.

Avskrivningar skall redovisas i resultaträkningen.

Det kan noteras att 4 kap 4 § ÅRL första stycket använder orden *med begränsad ekonomisk livslängd*. Detta resonemang bygger på att en tillgång förbrukas under perioden som den ger ett värde. Om det är så att tillgången inte faller i värde behöver den i princip inte kostnadsföras oavsett vilka intäkter den ger företaget. Enligt IL 18 kapitlet 3 § kan konst vara en tillgång som inte faller i värde och därför inte heller kostnadsförs, en annan sådan tillgång är mark.²⁵

Paragrafens andra stycke bygger på fjärde bolagsdirektivet art.34.1 , 35.1.b och 37.1-2. Enligt art. 35.1b skall anläggningstillgångar med begränsad livslängd skrivas av systematiskt under denna livslängd. Enligt art 34.1 och art. 37.1-2 skall FoU-kostnader samt goodwill som huvudregel skrivas av under fem år.²⁶ Artiklarna tillåter dock att avsteg görs från denna huvudregel och en längre avskrivningstid kan då tillämpas. En åtskillnad görs således mellan goodwill och FoU kostnader samt resterande immateriella tillgångar. Immateriella tillgångar som inte utgörs av goodwill eller FOU skrivs av på samma sätt som övriga anläggningstillgångar; över sin ekonomiska livslängd. I förarbetena till ÅRL anger dock lagstiftaren att huvudregeln om fem år även kan användas för övriga immateriella tillgångar.²⁷

Resonemanget kan verka rimligt men saknar stöd från direktiven.

Lagstiftaren ger dock en möjlighet att tillämpa andra avskrivningsregler för immateriella tillgångar (läs RR): *I stället bör det överlämnas till redovisningspraxis att med utgångspunkt i lagstiftningens innehåll ange de närmare riktlinjer för redovisningen av olika slag av immateriella tillgångar. Dessa riktlinjer måste givetvis stå i överensstämmelse med det allmänna kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning*²⁸

Enligt RR 15 p.64 anges att avskrivningstiden för en immateriell tillgång kan vara högst 20 år, om inte annat kan visas. I RR 15 p.70-73 ges möjligheten att tillämpa avskrivningstider som överstiger den tidsperioden.²⁹

---

²⁵ Exemplet med konst kanske inte är helt korrekt eftersom skattemässiga redovisningsprinciper jämförs med rent ekonomiska. I bägge fallen används dock bokföringsmässiga grunder som underlag för värdering av tillgångar och realisation av intäkter och kostnader.

²⁶ Prop. 1995/96:10 Del II, sid.50

²⁷ Prop. 1995/96:10 Del II, sid.52.

²⁸ Prop. 1995/96:10 Del II, sid.52.

²⁹ Se ovan sid. 19 avsnitt 3.3.

4 Goodwill

Uppsatsen går nu in på definitionen av goodwill. Denna kommer att omfatta en allmän genomgång av goodwill. Dess tillkomst och historia berättas övergripande. Det ges exempel på hur goodwillen betraktas i doktrin och rättsfall. Till sist diskuteras hur goodwillen skall värderas.

4.1 Hur den uppstår

Dotterföretagens resultat räknas in i koncernens balansräkning genom en speciell metod kallad förvärvsmetoden. Förvärvsmetoden definieras i 7:19 ÅRL:

I koncernbalansräkningen skall det bokförda värdet av moderföretagets andelar i ett dotterföretag elimineras genom att avräknas mot den andel av dotterföretagets eget kapital som belöpte på andelarna vid förvärvet.

Moderföretaget har köpt aktier i dotterbolaget. Det normala vore att bokföra aktierna som en värdepost i moderbolagets balansräkning. Förvärvsmetoden innebär istället att värdet som motsvarar anskaffningskostnaden för aktierna i dotterbolaget, fördelas på dotterbolagets tillgångar. Fördelningen av anskaffningskostnaden över dotterbolagets tillgångar och skulder sker enligt ÅRL 7 kap. 20 § i en förvärvsanalys. Förvärvsanalysen har två stycken syften. Det första består av identifiering av de tillgångar och skulder som ingår i dotterbolaget. Om en tillgång kan identifieras och visas representera ett framtida värde tas den upp som en tillgång i förvärvsanalysen. Det andra syftet med förvärvsanalysen är att ge tillgångarna i det köpta dotterbolaget ett koncernmässigt anskaffningsvärde. Värderingen av tillgångarna sker till en marknadsmässig bedömning, de värderas till sitt verkliga värde vid tidpunkten för köpet av dotterbolaget.³⁰ Det verkliga värdet är det värde som skulle betalas för tillgångarna i en transaktion mellan två kunniga parter.

Det händer ofta att priset en köpare betalar för ett bolag överskrider marknadsvärdet för de tillgångar som finns i bolaget. Frågan infinner sig varför köparen har betalat ett pris för det köpta bolaget som överskrider värdet av dess samlade tillgångar med avdrag för eventuella skulder. Orsaken till överpriset anges med att köparen betalat för goodwill. Enligt de svenska förarbetena avses med goodwill *Skillnaden mellan vederlag för en övertagen rörelse och det behållna värdet av de övertagna tillgångarna i den mån skillnaden representerar ett affärsvärde*³¹. När det gäller att definiera vad goodwillen består av är det svårare att finna ett konkret svar. Inom immaterialrätten används goodwillbegreppet för att ge ett uttryck för det dolda värde som finns i välkända varumärken och logotyper. En annan orsak till att köparen betalar ett pris som överstiger tillgångarnas bokförda värde kan vara att företaget innehåller tillgångar vars värde inte framgår i företagets balansräkning. Exempel på detta kan vara ett känt varumärke, en

³⁰ FAR:s samlingsvolym 2001, Stockholm 2001, RR:s rekommendationer sid. 556-559 RR 1: 00 p. 46-50.

³¹ Prop 1995/96:10 Del II, sid. 44.

duktig säljorganisation eller en fast inarbetad kundkrets. Goodwillen kan sällan knytas till någon enskild enhet utan består snarare som ett utflöde av den samordnade verksamheten i hela koncernen eller hela bolaget.³²

4.2 Definitioner av goodwill

Goodwillen har en mycket gammal historia. Den har daterats i rättsfall från 1620-talet. Där kom den att röra lokaliseringen av en såld rörelse som var viktig eftersom den innebar tillträde till en inarbetad kundkrets. Denna immateriella resurs tillmättes ett värde i köpet och kom även att respekteras i den rättsprocess som följde köpet. Goodwillvärdet innebar att få tillträde till en kundkrets.

I ett rättsfall från 1810, *Cruttwell v. Lyle*, kom goodwill att definieras som: *The goodwill which has been the subject of sale is nothing more than the probability that the old customers will resort to the old place.*³³ De tidiga fallen av goodwill innebar således tillgång till attraktiva och inarbetade kundkretsar.

I ett fall från 1901 *Commissioners of Inland Revenue v. Miller, Ltd.* definierades goodwill enligt följande: *Goodwill is worth nothing unless it has power of attraction sufficient to bring customers home to the source from which it emanates. Goodwill is composed of a variety of elements. It differs in composition in different trades and in different business in the same trade*³⁴.

Goodwillen betraktades här som en ägande rätt som kunde säljas tillsammans med en rörelse. Dess värde låg i att den attraherade människor till att bli kunder hos företaget. Goodwill består alltså av att rörelsen lockar kunder till sig.

Under 1920-talet kom goodwill att bli betraktad som något vilket genererade en extra lönsamhet. Ett företags materiella tillgångar antogs ha en genomsnittlig avkastning. Om den överträffades och det inte berodde på monopolistiska orsaker eller patent kunde överskottet hänföras till goodwill. Med detta så erkändes att goodwillbegreppet medförde en högre avkastning för rörelsen.

4.2.1 Doktrin

Två huvudlinjer har enligt författaren Vernon Kam utvecklats för att definiera goodwill³⁵. Den första delen ansåg att goodwillen bestod av en överlägsen intjäningsförmåga. Den var ett uttryck för att ett företag tjänade mer än ett annat företag. Det kunde därför motivera ett pris som var högre än de enskilda tillgångarna motiverade. Enligt denna teori kunde goodwillen också bestå av speciella kunskaper och färdigheter; skicklig företagsledning,

³² Wiman, Bertil: *Koncernbeskattning*, Göteborg 1995, sid. 104 f.

³³ Kam, Vernon: *Accounting Theory*, John Wiley & Sons Inc. Singapore 1990, sid. 402. (rättsfallet har tagits direkt från anvisade sidan)

³⁴ Kam, Vernon: *Accounting Theory*, John Wiley & Sons Inc. Singapore 1990, sid. 402. (rättsfallet har tagits direkt från anvisade sidan)

³⁵ Kam, Vernon: *Accounting Theory*, John Wiley & Sons Inc. Singapore 1990, sid. 403.

gott namn och rykte, etablerat klientel, bra försäljare, strategisk placering av verksamheten, etc. Dessa var värden som inte uppfyllde kraven på tillgångsföring men som gav företaget en högre intjäningsförmåga.

Enligt en modifierad modell (Yang)³⁶ ansågs att goodwill kunde definieras som en högre intjäningsförmåga. Detta berodde dock inte på enskilda immateriella eller materiella värden, vare sig de uppfyllde kraven på tillgångsföring eller inte. Han menade att moderna företag var komplexa och sammansatta av olika tillgångar. Firmans intjäningsförmåga var en kombination av samspelet mellan dessa tillgångar som sammantaget kunde ge firman en högre inkomst. Goodwill uppstod som en följd av detta: When a company has an exclusive right to sell a given product because of a patent, consumers get into the habit of using that product. The habit of the consumers to buy the product is goodwill, which accrues little by little before the expiration of the patent.³⁷ En tillgång hos företaget kan således bidra till att skapa goodwill. En vana föds hos ett kundsegment, ett vardagligt behov av att köpa varan från företaget, denna vana utgör goodwill. I kombination med en bra produkt eller en monopolsituation bidrar goodwill till en högre lönsamhet för företaget. Goodwillen är inte något som finns hos företaget i sig. Det är istället en subjektiv uppfattning om företaget som uppstår hos konsumenten. Den uppstår i kombination med de produkter och tjänster som företagets tillgångar och icke aktiverade värden skapar och den bidrar till högre lönsamhet.

Enligt författaren Hendriksen³⁸ är goodwill en tillgång som saknar användningsområde, Värderingen görs med utgångspunkt i köp av ett helt företag. Det värdet som överskrider marknadsvärdet av nettotillgångarna kan anses vara goodwill. Det är svårt att anknyta denna kostnad till framtida intäkter. Goodwill som uppstår enligt förvärvsmetoden utgör en restpost. Hendriksen antyder att innehållet i denna restpost kan skifta. Det kan bestå av olika immateriella tillgångar som inte har fått någon kostnad allokera till sig. Sammantaget anser han att goodwillen har flera brister som gör att det allvarligt går att ifrågasätta om den överhuvudtaget utgör en immateriell tillgång. Den har inget konkret användningsområde i rörelsen, den går inte att separera från andra tillgångar och det är mycket svårt att förutsäga dess framtida intäkter.

Enligt Hendriksen finns det olika metoder för att definiera goodwillen. Den första är värdet av vänskapliga attityder mot firman. Dessa höjer firmans värde kraftigt. De kan bestå av bra affärsrelationer med kunderna, en väl inarbetad kundkrets, goda relationer med de anställda och skicklig företagsledning. Gott rykte på marknaden, starka varumärken och en monopolliknade ställning kan stärka företagets värde. Enligt denna teori kan

---

³⁶ Kam, Vernon: Accounting Theory, John Wiley & Sons Inc. Singapore 1990, sid.404.

³⁷ Kam, Vernon: Accounting Theory, John Wiley & Sons Inc. Singapore 1990, sid.404.

³⁸ Hendriksen, Eldon och Breda, Michael: Accounting theory, Richard D. Irving Inc. 1992 sid. 637-642.

alltså goodwillens beståndsdelar identifieras som en mängd immateriella värden som inte tillgångsförts men som är positiva för firman.³⁹

En annan syn på goodwillen, är att se den som ett utflöde av en framtida förväntad överlönsamhet. Köparen betalar då ett värde som är större än det som utgör marknadsvärdet av alla urskillningsbara tillgångar. Orsaken till att köparen betalar ett högre pris än vad de samlade tillgångarna motiverar är en förväntad framtida överlönsamhet hos företaget.

Ett tredje sätt att se på goodwill är att härleda den ur företagets tillgångar. En firmas värde består av det sammanlagda värdet av dess tillgångar. Om antalet tillgångar är konstant samtidigt som en chef vidtar vissa åtgärder som höjer företagets kassaflöde får firman ett högre värde. Detta innebär att företaget har en högre vinst med samma antal tillgångar. I princip innebär detta att varje tillgång bör värderas högre i den mån man kan anta att den bidragit till det ökande kassaflödet. Enligt denna åsikt kan i princip all form av goodwill knytas till olika materiella och immateriella tillgångar. Om redovisningen är tillräckligt noggrann och analysen av det ökande kassaflödet korrekt bör goodwillen enligt detta synsätt helt elimineras och ersättas med högre värdering på existerande tillgångar.

En svensk auktoritet på området är Rolf Rundfeldt.⁴⁰ Han definierar goodwillen som: *skillnaden mellan förvärvspriset och verkligt värde av alla identifierbara tillgångar och skulder*. Han menar att definitionen av goodwill är mycket bred och innefattar flera olika begrepp. Goodwillposten kan innehålla skattemässiga förlustavdrag, varumärken och kundlistor. Goodwillen utgör en betalning för framtida förväntade vinster som köparen tror att företagsköpet kommer att ge honom i framtiden dessa skall uppkomma genom synergieffekter. Författaren ställer frågan om goodwill kan anses utgöra en tillgång och ger argument både för och emot. Ett argument för att betrakta goodwillen som en tillgång är att den utgör en utgift köparen av företaget har betalat, för att få en högre intäkt längre fram genom eventuella synergieffekter. Det är därmed en utgift för att erhålla framtida ekonomiska intäkter. Den skall kostnadsföras i likhet med andra tillgångar som inköps för att ge framtida ekonomiska intäkter. De som menar att goodwillen inte borde tillgångsföras kan använda sig av två stycken argument. Det första argumentet är rent redovisningstekniskt och går ut på att goodwillen inte kan kontrolleras av företaget. Inte heller kan goodwillen med enkelhet separeras från andra tillgångar i företaget. Det andra argumentet mot att redovisa goodwillen som en tillgång är att det är marknadens sak att prognostisera framtida vinster. Detta skall inte göras av företaget själv i den egna redovisningen. Sammantaget kan sägas att Rolf Rundfeldt intar en position som stämmer överens med den inriktningen i doktrin som menar att goodwill är en

---

³⁹ Detta värde anknyter till vad den amerikanska redovisningsorganisationen FASB kallar för "going-concern". Se nedan sid.37.

⁴⁰ Rundfeldt, Rolf: Redovisningen av goodwill - ett olösligt problem, SvSkT No.5, 1997, sid. 485-592.

samlingsplats för värden som inte uppfyller kraven för att listas som tillgångar.

4.2.2 Goodwillens definition i rättsfallen

Ett rättsfall som tar upp definitionen av goodwill är RÅ 75 ref.9. Där yrkade ett företag, Svärdsjö-Falu Trafikförening, på rätten att göra värdeminskningsavdrag för trafikrättigheterna till en lastbil.

Taxeringsnämnden ansåg att goodwillen var en rättighet som var ansluten till en materiell tillgång: *Med goodwillvärde jämställs hyresrätt till affärslokal.*

Förutsättning för att driva en affär är att det finns en lokal att driva den i. När det gäller att driva en godstrafiklinje är det en förutsättning att vederbörligt tillstånd finns.

Eftersom trafikrättigheterna hade införskaffats i samband med förvärvandet av en lastbil och ingått i köpeskilling för denna ansåg föreningen att avdrag skulle medgivas. Varken prövningsnämnden i Kopparbergs län eller Kammarrätten godtog föreningens argument. I Regeringsrätten bifölls emellertid föreningens talan och avdrag för trafikrättigheterna medgavs. En liknande rättighet idag hade förmodligen bokförts som en identifierbar immateriell tillgång snarare än som goodwill.⁴¹

Målet i fråga är från 1975. Detta betyder att reglerna för vad som utgör en tillgång har ändrats. Vad som fortfarande är relevant är att domstolen säger att goodwillen uppstår i anslutning till en tillgång. I det här fallet gällde vissa rättigheter som uppstod i samband med köpet av en lastbil.

Målet RÅ 1989 not. 506 gäller ett fall där Kärande Tarkett AB fört besvär angående en eftertaxering som har drabbat bolaget. Tarkett tillverkar parkett och plastgolv. Avtal hade tecknats med ett norskt bolag (Lövenskiold-Vaekeröö) om att detta skulle vara exklusiv återförsäljare av Tarketts golv i Norge. I ett nytt avtal kom Tarkett överens med det norska bolaget om att avsluta det norska bolagets exklusiva återförsäljningsavtal.

Återförsäljningsrättigheterna skulle istället placeras i ett nybildat danskt dotterbolag (Tarkett 70 % norska bolaget 30 %). Det norska bolaget fick kompensation för förlusten av återförsäljar rättigheterna. Kompensationen som Tarkett betalat för återförsäljningsrättigheterna bokfördes som goodwill i moderbolagets Tarketts balansräkning och bolaget yrkade

värdeminskningsavdrag för posten. Taxeringsintendenten invände: enligt gängse företagsekonomisk terminologi är goodwill det värde varmed en rörelses totalvärde överstiger värdet av de enskilda tillgångarna efter avdrag för skulderna. Goodwill är därvid en del av en rörelses eller rörelsegrens totala värde och kan inte frångiljas från denna. - I detta fall har den av Lövenskiold bedrivna återförsäljarverksamheten övertagits av det gemensamt ägda norska bolaget, medan goodwillersättningen bokförts som tillgång i det svenska moderbolaget. Det är dock inte sistnämnda bolag som tillförts detta goodwillvärde, varför någon rätt till avskrivning därav inte bör tillkomma moderbolaget.

Frågan kretsade här kring återförsäljningsrättigheterna och därmed sammanhängande goodwill. Kontentan av resonemanget var att goodwillen inte kan särskiljas från den tillgång eller rättighet som den emanerar ur. I detta fall låg goodwill posten i det svenska moderbolaget och återförsäljningsrättigheterna i det danska dotterbolaget. Den

---

⁴¹ Se exempelvis RR 15 p.15-16 och p.19 och 45.

mellankommunala skatterätten avslog Tarketts talan och eftertaxerade företaget.

I kammarrätten berördes återigen frågan huruvida återförsäljningsrättigheterna kunde definieras som goodwill. Kammarätten konstaterar där följande: Goodwill kan upparbetas i egen rörelse men medför inte avdragsrätt. Tillspetsat kan sägas att man inte vet om goodwill finns förrän någon visar sig beredd att betala för den. I förevarande fall anser sig Tarkett ha förvärvat en rättighet, varmed goodwill följt och följaktligen ha haft en kostnad för denna goodwill. Tarkett gör knappast gällande att rättigheten och dennas eventuella goodwill-värde kan säras, eftersom man hävdar att man förvärvat just den aktuella försäljningsrätten. Märkligt nog synes denna om man får tro Tarkett, inte ha haft något värde i sig utan enbart bestå av goodwill. Tarkett överklagade till regeringsrätten som gjorde en annan bedömning än kammarrätten och mellankommunala skatterätten. RÅ gjorde följande slutsats: *Den av Tarkett till Löövenskiold utgivna ersättningen på 4 milj. norska kr får - vid de sålunda återgivna förhållandena i målet - närmast anses avse compensation av skadeståndskaraktär på grund av att det tidigare gällande återförsäljningsavtalet nu skulle bringas att upphöra. Det har inte gjorts gällande att detta återförsäljningsavtal varit tidsbegränsat. Inte heller har gjorts gällande omständigheter som tyder på att detta återförsäljningsavtal skulle i Löövenskiolds hand representera ett lägre värde än 4 milj. norska kr.*

Vad som kan utläsas ur detta fall är att både mellan kommunala skatterätten och underrätten ifrågasätter om goodwill kan separeras från de rättigheter eller tillgångar den emanerar från.⁴² I detta fall hade återförsäljningsrättigheten placerats i det danska dotterbolaget. Utgiftsposten för förvärvandet av denna fanns dock kvar i det svenska moderbolaget och bokfördes där i sin helhet som goodwill. Vidare uttrycker kammarrätten undran över hur bolaget kunde kalla hela köpeskillningssumman för goodwill. Rätten menar att återförsäljningsrättigheterna i sig utgör en tillgång, och den del det utbetalade beloppet som överstiger värdet på dessa kan utgöra en goodwillpost. En klar distinktion görs sålunda mellan rättigheterna i sig och det eventuella goodwillvärdet som uppstår i samband med dem. Ingen av underrätterna går vidare in på definitionen av goodwill eftersom den inte är relevant för fallets avgörande. Regeringsrätten konstaterar krasst att med omständigheterna i åtanke utgör utbetalandet till det norska bolaget en form av skadeståndsansättning från Tarkett för kontraktsbrott.

---

⁴² Se rättsfallet RÅ 1975 ref. 9.

4.3 Goodwillens värdeminskning

Från slutet av 1800-talet fram till våra dagar har goodwillens värde diskuterats. En av de viktigaste frågorna är om goodwillen har ett bestående eller ett avtagande värde. Om värdet är bestående, prövas det med jämna mellanrum för nedskrivning. Om värdet kan antas vara avtagande skall det skrivas av som alla andra tillgångar. Denna genomgång skall i stora drag beskriva idéerna bakom de bägge teorierna.

4.3.1 Goodwill, bestående eller minskande värde

Enligt en teori var goodwill en bestående tillgång. Den kan jämföras med tillgången på mark. Den har ett värde som kan fluktuera periodvis, men på lång sikt är det stabilt eller ökande. Synen på goodwill som en tillgång utan tidsgräns stärktes av aktiebolagens ökande dominans inom näringslivet. Aktiebolaget var en juridisk person som kunde finnas hur länge som helst. Den rörelse som drevs i form av ett aktiebolag tenderade att bli alltmer stabil desto äldre den blev. Detta kunde bero på att kundkretsar och rutiner inom företaget blev mer inarbetade och utvecklade. Som redan nämnts är goodwill något som emanerar från en rörelse. Den antar ofta karaktär från den tillgång den uppstår ur. Om aktiebolaget var en tillgång med obegränsad livslängd, som blev stabilare med tiden kunde detsamma antas gälla goodwillen. Om värdet på goodwill ökade eller blev stabilare i takt med rörelsen fanns det inga skäl att skriva av goodwill.

Ett annat argument mot avskrivning av goodwill var den dubbla kostnadsföringen. Om förvärvad koncernmässig goodwill bokfördes som en tillgång och skrevs av, innebar detta en kostnad. Även utgifter för internt genererad goodwill kostnadsfördes direkt, t ex reklam. Ett bolag som växte genom att köpa ett annat fick då kostnadsföra alla goodwillfrämjande utgifter direkt. Dessutom fick de kostnadsföra förvärvad goodwill genom avskrivningar. Ett bolag som växte organiskt fick bara kostnadsföra den internt genererade goodwillen. Att växa genom förvärv innebar sålunda en dubbel kostnadsföring av goodwill.

Om goodwill var en tillgång med vikande värde skulle den skrivas av. En av förespråkarna för avskrivning var P. D. Leake.⁴³ Denne erbjöd två skäl för att goodwill inte hade ett bestående värde. Det första bestod i konkurrensen från andra företag. Enligt Leake baserades goodwillvärdet ytterst på en förväntad framtida överlönsamhet. Enligt allmänt accepterade ekonomiska teorier tenderade överlönsamhet i en bransch till att locka företag ur andra branscher. Detta skulle urholka den framtida överlönsamheten, därmed skulle även goodwillen på sikt kunna försvagas. Eftersom inget företag per automatik kunde räkna med en framtida överlönsamhet var goodwillen en tillgång som minskade i värde och skulle skrivas av.

---

⁴³ ⁴³ Nilsson, Sven-Arne: Redovisning av goodwill, Lund 1998, sid. 95.

Enligt Leaks andra skäl för avskrivning kunde goodwill liknas vid värdetillgången skog. Denna tenderade till att nå ett maximalt värde fram till dess att den blev gammal och värdelös eller avverkades. Ny skog skulle sedan växa upp och ersätta den som hade försvunnit.

Koncernmässig goodwill kunde ge intrycket av att ha ett bestående värde. Leake menade att den köpta goodwillen i själva verket förbrukades och ersattes med ny internt genererad. Eftersom den köpta goodwillen således var något som förbrukades skulle den skrivas av.

5 Goodwill enligt Svenska Redovisningsregler

Detta kapitel kommer att inrikta sig på hur goodwill presenteras i svensk rätt. Kapitlet utgår ifrån ÅRL med kommentarer från redovisningsrådet. Det kommer även att innehålla EG-rättens förhållande till goodwillreglerna. Det sistnämnda är nödvändigt eftersom ÅRL bygger på EG-rättsliga redovisningsdirektiv.

5.1 Definiton och innehåll

Av 7 kapitlet 22 § ÅRL framgår att goodwill är det belopp som kvarstår när köpeskillingen för ett dotterbolag har fördelats på dess tillgångar, vilka värderats till ett marknadsvärde. Goodwillen definieras givetvis i EG:s bolagsdirektiv. Koncernmässig goodwill återfinns i det sjunde bolagsdirektivet art. 30 och 19.1. Enligt dessa artiklar utgör goodwill det positiva mellanvärde som kan uppstå när anskaffningsvärdet för dotterbolagets aktier fördelas på dess egna kapital. Detta är i princip samma beskrivning som i 7 kap. 22 § ÅRL. I förarbetena ges samma definition med tillägget att skillnaden mellan priset på bolaget och dess tillgångar är goodwill om skillnaden representerar ett *affärsvärde*.⁴⁴

Något mer detaljerad är bestämmelsen i 4 kap. 2 § ÅRL. Den lyder: *Utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten och liknande arbeten som är av väsentligt värde för rörelsen under kommande år får tas upp som en materiell anläggningstillgång. Detsamma gäller utgifter för koncessioner, patent, licenser, varumärken, hyresrätter och liknande rättigheter och tillgångar samt ersättning som vid förvärv av rörelse överstiger det behållna värdet av de tillgångar som förvärvats och de skulder som övertagits (goodwill). Utgifter för företagsbildning, ökning av aktiekapitalet eller motsvarande eller för företags förvaltning får inte tas upp som tillgång.*

Goodwill består alltså av övervärdet en köpare betalar för företaget. Definitionen av goodwill i ovanstående lagrum är negativ. Det klargör att materiella eller immateriella tillgångar inte får ingå i goodwillbegreppet. För att få mer information kan RR:s rekommendationer användas. Enligt RR 15 p.10. uppstår goodwill därför att en köpare förväntar sig att framtida ekonomiska fördelar kan utvinnas ur företaget. De framtida ekonomiska fördelarna har sin grund i två stycken orsaker.

Den första är en ökad lönsamhet genom att *samordna förvärvade identifierbara tillgångar eller tillgångar som var för sig inte uppfyller kriterierna för att redovisas i balansräkningen.*

Nyckelordet i textutdraget är ”samordna”. Detta syftar troligen på de synergieffekter samgåendet mellan två företag kan ge.

Den andra delen av goodwill består av immateriella tillgångar som inte uppfyller kraven på att redovisas i balansräkningen. (RR 15 p.8-9). De är

---

⁴⁴ Prop. 1995/96:10 Del II, sid.44.

utgifter som genererar ett framtida värde för bolaget men som är svåra att identifiera och kontrollera. När ett annat företag förvärvar dessa tillgångar i samband med ett företagsförvärv omvandlas de till goodwill. Som redogjorts för ovan kan några av dessa tillgångar utläsas ur RR:s rekommendationer RR 15 p.15-16:

- kostnad för utbildning av personal*
- *specialkompetens i att leda företag eller kunskap i teknik hos personal.*
- *kundregister*
- *marknadsandelar*
- *kundrelationer,*
- *kundlojaliteter (kundklubbar)*

5.1.1 Internt genererad goodwill

RR 1:00 p.57 lyder: *Värdet på goodwillposten minskar över tiden. I vissa fall kan det förefalla som om värdet inte minskar. Detta är en följd av att förvärvad goodwill ersatts av internt genererad goodwill. RR 15, Immateriella tillgångar, medger inte att internt genererad goodwill redovisas som tillgång i balansräkningen. Detta är skälet till att goodwill skrivs av på ett systematiskt sätt över den period som utgör den bästa bedömningen av dess nyttjandeperiod.*

Andemeningen i ovanstående rekommendation verkar stödja på P. D. Leakes tankegångar. Denne ansåg att förvärvad goodwill var något som förbrukades. Den gav dock intryck av att vara bestående eftersom den ersattes av internt genererad goodwill. Enligt RR 15 p.37 får internt genererad goodwill inte redovisas som en tillgång i balansräkningen eftersom den inte är en identifierbar resurs som företaget har kontroll över och dess anskaffningsvärde inte kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Förbudet mot aktivering av internt genererad goodwill visar sig även i RR 17 p.108-109. Rekommendationerna förbjuder återföring av en tidigare nedskrivning av en anläggningstillgång, om tillgången i fråga utgörs av goodwill. Orsaken till detta förbud mot återföring av tidigare nedskrivna goodwill är att en goodwill post som plötsligt ökar i värde, gör detta på grund av att den internt genererade goodwillen har växt i värde.

5.2 Avskrivning av goodwill

Som sagts ovan skall goodwill enligt 7 kap. 22 § ÅRL redovisas i koncernbalansräkningen. Enligt 4 kap 4 och 5 § § ÅRL skall goodwill bokföras som en immateriell anläggningstillgång och kostnadsföras genom avskrivningar. Som redan har konstaterats skiljs på goodwill och övriga immateriella tillgångar. Art. 37.2 läst tillsammans med art. 34.1a stadgar att goodwill som huvudregel skall skrivas av under en tidsperiod som inte överstiger fem år. Medlemsstaterna får enligt samma artiklar tillåta bolag att systematiskt skriva av goodwill under en begränsad tidsperiod som överstiger fem år, förutsatt att denna period inte överskrider tillgångens ekonomiska livslängd.

Eftersom goodwillen är en immateriell anläggningstillgång bör den enligt ÅRL 4 kap 4 § skrivas av på fem år. Denna huvudregel motiveras i lagens

förarbeten med att goodwillen har ett osäkert och föränderligt värde. Det skulle strida mot försiktighetsprincipen att skriva av tillgången under alltför lång tid.⁴⁵ I förarbeten till ÅRL anges att goodwill kan skrivas av under en längre tidsperiod. Det överlämnas till redovisningspraxis att avgöra vilken avskrivningstid som bör tillämpas. Detta innebär att RR: s rekommendationer blir vägledande för att avgöra goodwillens avskrivningstid.⁴⁶ RR 1:00 anger att goodwill skall skrivas av på ett systematiskt sätt över nyttjandeperioden. Nyttjandeperioden återspeglar den period som företaget uppskattar att goodwillen kan ge företaget ekonomiska fördelar.

Nyttjande perioden bestäms enligt RR 1: 00 punkt 58 av:

- a) *Den förvärvande verksamhetens karaktär och bedömda livslängd.*
- b) *Stabilitet och bedömd livslängd för den bransch som har koppling till goodwillposten.*
- c) *Allmänt tillgänglig information om goodwillpostens karaktär i liknande verksamhet samt typiska livscyklar för sådan verksamheter.*
- d) *Effekter av tekniskt åldrande samt förändringar i efterfrågan och andra ekonomiska förhållanden i den framväxande verksamheten.*
- e) *Bedömd tjänstgöringstid för nyckelpersoner samt bedömning av om den förvärvande verksamheten kan ledas på ett effektivt sätt av en annan ledning.*
- f) *Nivån på de underhållsutgifter som krävs för att bibehålla de förväntade framtida ekonomiska fördelarna samt företagets förmåga och avsikt att underhålla tillgången.*
- g) *Konkurrenters eller potentiella konkurrenters förväntade åtgärder.*
- h) *Den period företaget har kontroll över den förvärvade verksamheten och rättsliga eller liknande villkor som påverkar nyttjande perioden.*

Eftersom goodwillen inte är någon identifierbar tillgång är det svårt att bedöma dess livslängd. RR:s rekommendation RR 1:00 p.54 bygger därför på ett antagande att goodwillen inte har en livslängd som överstiger 20 år. Om goodwillen bevisligen varar längre än 20 år (sällsynta fall) kan det bero på att den är knuten till en materiell tillgång som har en långsam värdeminskning. I fall då goodwillen överstiger 20 år skall enligt RR 1: 00 p. 60 företaget göra följande:

- 1) *Skriva av goodwillen över den period som utgör den bästa bedömningen av dess nyttjande period.*
- 2) *Beräkna goodwillens återvinningsvärde åtminstone en gång per år för att fastställa återvinningsvärdet och eventuellt nedskrivningsbehov.*
- 3) *Redovisa skälen för att en längre avskrivningsperiod än tjugo år används och beskriva de faktorer som har haft en väsentlig betydelse för bedömningen.*

5.3 Nedskrivning av goodwill

Av ÅRL 4 kap. 3, 4 och 5 §§ följer att goodwillens värde skall skrivas ner om den understiger anskaffningskostnaden med avdrag för ackumulerade avskrivningar. Även fjärde bolagsdirektivet behandlar frågan om nedskrivning. Av art. 35.1.c.bb. följer att nedskrivning av anläggningstillgångar kan ske om de på balansdagen har ett värde som underskrider det bokförda värdet och detta lägre värde är bestående. Om värdet på goodwillposten senare skulle öka får detta dock inte återföras. Detta följer av utformningen på art. 33.1.c som stadgar att endast materiella

⁴⁵ Prop. 1995/96:110 Del II, sid.51

⁴⁶ Prop. 1995/96:110 Del II, sid.49-52.

och fysiska tillgångar får skrivas upp. Detta har förmodligen sin grund i förbudet mot att tillgångsföra internt genererad goodwill.

RR. 17 behandlar nedskrivning av tillgångar. I punkterna 4 och 5 anges att en tillgång skall skrivas ner när dess redovisade värde överstiger återvinningsvärdet.

Återvinningsvärdet är det högsta av tillgångens nettoförsäljningsvärde och dess nyttjandevärde.

Nettovärdet är den kostnad goodwillen skulle ha haft vid en marknadsmässig värdering mellan två stycken oberoende parter.

Nyttjandevärdet är nuvärdet av de uppskattade framtida kassaflödena tillgången antas generera till företaget plus det eventuella restvärde tillgången sedan betingar vid en försäljning.

I bägge dessa fall är det ett presumerat kassaflöde som tillgången väntas ge bolaget som ligger till grund för värderingen.

Enligt RR 17 punkt 77 går det inte att visa på att goodwillen ensamt genererar ett kassaflöde till verksamheten. Därför kan inte ett återvinningsvärde fastställas för goodwillen genom att uppskatta framtida inbetalningar från den. Enligt 17 p. 77 kan goodwill enbart skapa värden i kombination med andra tillgångar. Revisionen använder därför begreppet *minsta kassagenererande enhet* för att mäta goodwillens värde.

Enligt RR 17 p.3 är en kassagenererande enhet den minsta grupp tillgångar för vilka det går att fastställa löpande inbetalningar som i allt väsentligt är oberoende av andra tillgångar eller grupper av tillgångar. Det innebär att den intäkt som enheten skapar till företaget inte skall vara beroende av kassaflödet från andra tillgångar som finns i företaget. Den kassagenererande enheten skall tillverka en produkt som kan säljas till en extern köpare. Företaget kan visserligen välja att använda produkten internt, men det skall finnas en potentiell marknad för enhetens produkter. Ett exempel på en kassagenererande enhet kan vara en fabrik som ingår i ett större företag. Fabriken kan vara en kassagenererande enhet om dess produkter kan säljas till utomstående köpare och därmed skapar ett inbetalningsöverskott för rörelsen den ingår i.

Goodwillen utgör det värde som överstiger det sammanlagda marknadsvärdet av enhetens identifierbara tillgångar. Vid en nedskrivningsprövning jämförs enhetens bokförda värde med återvinningsvärdet. Om det framräknade återvinningsvärdet är lägre än det bokförda värdet måste en nedskrivning ske av enheten.

Om ett goodwillvärde anses lokaliserat till den kassagenererande enheten börjar man med att skriva ner goodwillen. Goodwillen skrivs ner så mycket att enhetens samlade värde, värdet av alla anläggningstillgångar inom enheten plus det reviderade goodwillvärdet, stämmer överens med enhetens verkliga värde. Detta värde blir enligt RR 17 p.72 enhetens nya bokförda värde

Enligt RR 17 p. 65 krävs det omdöme för att avgöra till vilken enhet goodwill skall allokteras. Den kassagenererade enheten som nedskrivningsprövas skall vara så liten som möjligt. Risken är annars att det blir svårt att göra en korrekt bedömning av goodwillförsvagningen.⁴⁷ Det är viktigt att goodwill endast allokteras till kassagenererande enheter som finns inom det förvärvade företaget. Kassagenererande enheter inom det förvärvande företaget kan således inte innehålla koncernmässig goodwill från det köpta företaget.

Som redan nämnts får inte internt genererad goodwill aktiveras. Detta innebär att goodwill som uppstått genom att företaget haft stora reklamkostnader och dylikt inte får tillgångsföras. Frågan är om inte hänsyn måste tas till internt genererad goodwill när återvinningsvärdet för en kassagenererande enhet uppskattas. Återvinningsvärdet innebär i praktiken att man uppskattar vad en potentiell köpare på armslängd avstånd skulle betala för tillgången. Det eventuella övervärdet han är villig att betala för enheten kan definieras som goodwill. I detta övervärde borde det vara mycket svårt att skilja på värdet av den koncernmässiga goodwill som tillgångsförts vid förvärvet och den goodwill som uppstått efter förvärvet. I engelska och amerikanska redovisningsrekommendationer görs denna slutsats.⁴⁸ Enligt dessa är det i praktiken omöjligt att, vid värdering av en kassagenererande enhet, skilja på tillgångsförd koncernmässig goodwill och senare internt genererad goodwill. En nedskrivningsprövning av en kassagenererande enhet enligt RR 17 kan därför innebära att internt genererad goodwill kapitaliseras.

---

⁴⁷ Epstein, J. Barry och Abbas, Ali Mirza: Interpretation and Application of international Accountin Standards 2000. John Wileys & Sons Inc. USA, sid. 283

⁴⁸ Epstein, J. Barry och Abbas, Ali Mirza: Interpretation and Application of international Accountin Standards 2000. John Wileys & Sons Inc. USA, sid.220-222. I kommentaren till IAS regler om nedskrivning av goodwill berör inte författarna frågan om internt genererad goodwill ingår i det värde utgör enhetens återvinningsvärde.

5.4 Slutsats

Koncernmässig goodwill enligt svenska redovisningsregler är en ändlig anläggningstillgång som består av bl. a. synergieffekter och immateriella värden som inte uppfyller kraven på att tillgångsföras i en balansräkning. Anläggningstillgången goodwill kan ritas upp enligt följande

Anläggningstillgången goodwill

<u><i>Synergieffekter:</i></u> Förväntade framtida ekonomiska fördelar som uppkommer vid ett företagsförvärv. De har sin grund i fördelar vid samordning av de identifierbara tillgångar som förvärvats vid företagsköpet.	<u><i>Immateriella världen:</i></u> Som inte uppfyller kriterierna på att listas separat i en balansräkning: Kontroll, identitet och framtida ek. fördel. Exempel på sådana tillgångar är: Kundregister Kundlojalitet Utbildad personal Icke patenterad teknologi.
---	--

Den svenska definitionen av goodwill är bred. Enligt den ovan citerade artikeln av Rolf Rundfeldt består goodwill av olika synergieffekter och olika immateriella värden. Denna bild stämmer väl överens med den bild som ges av svenska lagregler och redovisningsrekommendationerna som RR ger ut. Goodwill utgörs både av synergieffekter och olika immateriella värden som inte uppfyller kraven på tillgångsföring. Det förefaller vara en viss divergens mellan den bild som ges av nuvarande svenska lagstiftningsregler och den bild som ges av rättspraxis. I RH 2 002:61 klargörs att exempelvis kundlistor är något som kan ge företaget stora ekonomiska intäkter. Under vissa omständigheter kan dessutom företaget hävda sin äganderätt till kundlistan i domstol. Kundlistan genererar således ett självständigt värde. Trots detta inordnas den enligt svenska redovisningsregler i goodwillbegreppet.

Goodwillen anses vidare vara en ändlig tillgång med en begränsad livslängd. Den svenska lagstiftningen bottenar här i EG: s fjärde bolagsdirektiv. Enligt förarbetena anges att den restriktiva syn som råder mot att skriva av goodwill under någon längre tidsperiod har sin botten i försiktighetsprincipen. Goodwill värdet anses vara så svårt att förutsäga att det säkraste är att skriva av det under en relativt kort tidsperiod.

Vad beträffar definitionen av goodwill anser jag för egen del att den består av en subjektiv värdering hos konsumenten som är mottagare av företagets produkter och tjänster. Denna uppstår därför att företaget innehar vissa värden som gör produkten attraktiv för kunden. Dessa värden kan bestå i en monopolsituation eller bra geografiskt läge för rörelsen, en bra produkt eller en framgångsrik marknadsföring, etc.

6 Tillgångar enligt FASB

FASB är den amerikanska motsvarigheten till redovisningsrådet. Organisationen finansieras genom en stiftelse som är obunden till politiken och näringslivet. FASB består av en styrelse på sju stycken personer, en arbetsgrupp på 40 personer samt en rådgivande kommitté på ca 30 pers. FASB ger ut rekommendationer, FAS (Financial accounting standards). Till grund för dessa finns exposure drafts som närmast kan jämföras med förarbeten. I dessa ges information om vilka premisser som FASB har utgått ifrån när de har formulerat sina rekommendationer. Rent generellt kan det sägas att FASB står nära investerarna och analytikerna när syftet med redovisningsreglerna skall formuleras. Man vill förse investerarna med information som kan underlätta för dem att bedöma en investering. De amerikanska redovisningsreglerna är viktiga därför att de kommer att få genomslag i Sverige inom nära framtid. FASB har under 90-talet infört nya bestämmelser som har medfört förändringar inom redovisningen. 1995 kom FAS No. 121 som gav nya rekommendationer för hur företagens tillgångar skall värderas. 1997 kom FASB 131 som ger instruktioner hur den externa årsredovisningen skall presenteras för att ge en klar bild av företaget. I juni 2001 kom FAS No. 141, denna rekommendation förbjuder poolningsmetoden som redovisningsform för företag som slår samman sina verksamheter. Istället infördes förvärvsmetoden som enda godkända redovisningsform för att redovisa en företagsfusion. En annan viktig nyhet i FAS 141 är att kriterierna för att erkänna existensen av en immateriell tillgång ändras. Huvudsyftet med de nya reglerna i 141 är att underlätta den finansiella analysen av företag och göra olika företag mer jämförbara då samma redovisningsform används för att värdera tillgångar som förvärvats genom köp av annat företag. FAS No. 142 behandlar immateriella tillgångar och goodwill. Den har tillkommit som ett svar på den ökande mängd immateriella värden som återfinns i värderingen bland dagens företag. Bestämmelserna i FAS 142 angående de immateriella tillgångarna gäller inte bara sådan som förvärvats via ett företagsköp, utan även sådana som har förvärvats på annat sätt. FAS 142 förbjuder avskrivningar av goodwill. Den betraktas istället som en evig tillgång vars värde skall provas för värdeminskning och skrivas ner när en försvagning har inträffat.

6.1 FAS 141: FASB:s nya regler om immateriella tillgångar

Den koncernmässiga goodwillen som uppstår vid användandet vid förvärvsmetoden påverkas genom användandet av rekommendation No. 141.⁴⁹ Enligt FASB kommer den nya rekommendationen leda till flera förbättringar. Den nya rekommendationen skiljer sig från äldre regler på några viktiga punkter. För det första tillåts inte poolingmetoden som redovisningsform för företagssammanslagningar. Den metod som istället skall användas är förvärvsmetoden. När samma metod används för att analysera en företagssammanslagning ökas jämförbarheten. För det andra ger rekommendationen nya metoder för att identifiera en immateriell tillgång. Det blir enklare att jämföra olika företag om de använder sig av samma metod när de genomför ett förvärv. Till sist antas det att rekommendationen kommer att bidra med att den finansiella information som redovisningen ger blir mer komplett. Orsaken till detta är att förvärvsmetoden i kombination med mer detaljerade regler för att urskilja immateriella tillgångar kommer att lyfta fram dolda tillgångar hos företagen och ge dem ett värde i balansräkningen.

6.2 Grundläggande om Amerikanska redovisningsprinciper.

I statement of financial accounting Concept No.2 har FASB beskrivit grundläggande kvalitéer som de anser att redovisningen bör bedrivas efter. Bestämmelserna är relativt omfattande och det skall här inte göras någon omfattande undersökning av dem. Skälet till att överhuvudtaget beröra dem ligger i att FASB använder sig av dem för att motivera de nya riktlinjer som framkommer i FASB 141 och 142. För att fullt ut förstå de nya rekommendationerna och kunna jämföra dem med motsvarande svenska är viss kunskap om FASB:s redovisningsprinciper nödvändig. Grundläggande är att olika beslutsfattare läser årsredovisningen. Dessa beslutsfattare behöver information för att vidta åtgärder som rör företaget. Det kan vara en aktieägare som vill köpa eller sälja aktier, en analytiker som ger en rekommendation av bolaget eller en kreditgivare som beslutar om ett lån till företaget. Ytterst använder beslutsfattarna sig av informationen för att bedöma om de skall satsa pengar i bolaget med hopp om framtida återbäring i form av ränta utdelning etc. Informationen om företaget handlar om intäkter och kostnader. För att beslutsfattarna skall kunna använda sig av informationen måste de kunna förstå den. Möjligheten av att förstå informationen styrs av i vilken mån läsaren har förmågan och kunskapen att tolka den. FASB mål med informationen som ges av den externa årsredovisningen är att den skall kunna tolkas av en bred skara av användare. Enligt FASB skall informationen uppfylla två stycken huvudkrav. Den skall ha relevans (relevance) och den skall vara pålitlig

---

⁴⁹ Avsnittet amerikanska bygger helt på de rekommendationer som utges av amerikansk FASB. När citat eller material hämtas från dessa är översättningen från engelska helt och hållet min egen.

(reliable). Att informationen är relevant innebär att den inverkar på de beslut användarna fattar om företaget. De skall kunna använda informationen för att förutsäga företagets resultat eller för att bekräfta tidigare gjorda iakttagelser.⁵⁰ För att informationen skall vara relevant behöver den inte ensam vara underlag för ett fattat beslut. Den skall dock bidra till att ta bort kvardröjande osäkerhet hos användaren när denne redan har fattat ett beslut. Den andra grundläggande beståndsdel i information är att den skall vara *pålitlig* (Reliable). *Pålitligheten* kan delas upp i två beståndsdelar: representativ trovärdighet (representational faithfulness) och verifierbarhet (verifiability). Den kanske viktigaste delen är *representational faithfulness*. Denna innebär att den beskrivning eller uppskattning som ges om ett fenomen stämmer överens med det verkliga förhållandet. Det trovärdiga värdet för en tillgång är dess marknadsvärde, det utgör tillgångens verkliga värde (fair value). Information som lider av "bias" kan inte vara representativt trovärdig. "Bias" är ett engelskt ord som kan översättas med fördom eller förutfattad mening. Vid värderingen av något innebär bias en tendens att konstant väga över åt ena eller andra hållet. Ungefär som en butik som konstant avrundar fem öre på priset upp eller ner. Detta gör att informationen om en tillgång inte motsvarar dess verkliga värde. Att informationen är *verifierbar* innebär att olika sätt att undersöka den leder till sammat resultat. Den skall vidare vara fri från förutfattade meningar (bias) och felaktigheter (errors). För att informationen skall vara trovärdig skall den även vara neutral.

I anslutning till detta kan FASB:s ståndpunkt till försiktighetsprincipen nämnas. Det engelska uttrycket för denna är konservatism. FASB är negativ till denna princip. Kritiken uttrycks klart i följande textstycke: Since a preference "that possible errors in measurement be in the direction of understatement rather than overstatement of net income and net assets" introduces a bias into financial reporting, conservatism tends to conflict with significant qualitative characteristics, such as representational faithfulness, neutrality comparability (including consistency)⁵¹. FASB erkänner försiktighetsprincipen men menar att den inte får användas på ett sätt som leder till en konsekvent undervärdering av tillgångar. Om den används på ett sätt där tillgångar konsekvent undervärderas leder principen till att felaktigheter i värderingen uppstår.

6.3 De gamla reglerna

Regler för av vad som är en tillgång finns i FASB Concepts Statements No.6 (Elements of Financial Statements). Denna definierar tillgångar enligt följande: *Assets are probable future economic benefits obtained or controlled by a particular entity as a result of past transactions or events.*⁵² Vidare följer : *An asset has three essential characteristics: (a) it embodies a probable future benefit that involves a capacity, singly or in combination with other assets. To contribute directly or indirectly to future net cash inflows, (b) a particular entity can obtain the benefit and control others access to it, and (c) the transaction or other event giving rise to the entity's right to or control of the benefit has already occurred.*

⁵⁰ Statement of Financial Accounting Concept No. 2, May 1980, sid 25 p. 47.

⁵¹ Statement of Financial Accounting Concept No. 2, May 1980, sid.35 p. 97.

⁵² Statements of Financial Accounting Standards No.141, June 2001, sid.59 B109.

Definitionen stämmer tämligen väl överens med den som ges enligt svensk redovisningsstandard. Vidare skulle tillgången uppfylla vissa ”recognition criteria” enligt FASB Concept Statement No.5.⁵³

- a. Definitions: Innebär att föremålet uppfyller ovanstående tillgångskriterier.
- b. Measurability: Dess värde skall kunna mätas säkert.
- c. Relevance: Information om tillgången skall vara av intresse för att bedöma företagets ekonomiska situation.
- d. Reliability: Informationen om tillgången är representativ, pålitlig och verifierbar och neutral. Vilket innebär att de ekonomiska informationen den ger om företaget skall överensstämma med verkliga förhållande.

6.4 De nya reglerna

FASB har valt att bredda definitionen av begreppet immateriell tillgång. I FAS 141 39 § ges den nya definitionen av en immateriell tillgång. Det skall nämnas att den nya definitionen bara gäller tillgångar som har förvärvats vid ett företagsköp eller i andra transaktioner.⁵⁴ Den skall då uppfylla endera av två stycken definitioner för att räknas som en immateriell tillgång:

6.4.1 Kontrakt-legalitet-separerbarhet

- 1) Företaget skall ha en *legal* eller *kontraktbaserad* rättighet till tillgången eller kunna separera den från övriga tillgångar. Skälet till att använda sig av en legal eller kontraktbaserad grund för att definiera en immateriell tillgång kan ges av två orsaker. Det blir lättare att identifiera och aktivera en immateriell tillgång, detta leder i sin tur till att den kan särskiljas från goodwill.⁵⁵ Rättigheter av detta slag kan vara patent eller kundkontrakt. Det kan noteras att en rättighet av detta slag utgör en tillgång även om det inte går att separera kontraktet eller licensen från företaget. Ett exempel på en kontraktbaserad immateriell tillgång är en licens att driva ett kärnkraftverk. Även om licensen inte kan säljas eller hyras ut separat från kraftverket är det ändå en immateriell tillgång.
- 2) Om den immateriella tillgången inte härleds ur en legal eller kontraktmässig rättighet, så kan den ändå sägas vara en immateriell tillgång om den kan *separeras* från övriga tillgångar i företaget. Den skall då kunna bli köpt, uthyrd eller liknande, det väsentliga är att tillgången kan *utväxlas* mot något annat av värde. Om företaget kan visa att en potentiell tillgång, t ex kundlista, har förekommit i någon form av transaktion, där ett värde växlas mot ett annat, köp, byte, uthyrning etc., uppfyller den kravet på tillgång. Även om en tillgång inte uppfyller möjligheten att separeras enskilt, kan den räknas som separabel. Den

---

⁵³ Statement of Financial Accounting Standards No. 141 , June 2001, s.61-62 (fritt översatt). Se även Statement of Financial Accounting Standards No. 142, June 2001, sid. 61.

⁵⁴ Financial Accounting Standards No.142, June 2001, sid.36 B24.

⁵⁵ Financial Accounting Standards No. 142, June 2001, sid.38 B34.

skall då kunna köpas, säljas, bytas, hyras, ut etc. i kombination med tillhörande kontrakt eller annan tillgång. Detta innebär att immateriella resurser som icke-patenterad teknologi eller hemliga recept vilka används för att tillverka ett varumärke utgör immateriella resurser. Syftet är att de skall särskiljas från goodwillen och istället upptecknas i balansräkningen.⁵⁶

6.4.2 Avskrivning

Om en tillgång bedöms ha en ändlig livslängd skall den skrivas av. Avskrivning sker under den tid som tillgången utgör ett värde för bolaget. Detta innebär att avskrivningstiden är helt beroende på den tid som tillgången kan användas. Det föreligger ingen tidsgräns för hur länge tillgången kan användas, om företagsledningen bedömer att den utgör ett värde för företaget 60 år framåt skrivs den av under denna tidsperiod. Tillgången skrivs av från sin anskaffningskostnad, avskrivningen skall spegla den takt som tillgångens värde förbrukas.

6.4.3 Beständighet

De immateriella tillgångar som har sin grund i ett kontraktsförhållande eller en legal rätt har en speciell egenskap. Kassaflödet dessa tillgångar genererar är knutet till ett kontrakt eller form av legal rättighet (patent, sändningslicenser etc.). När dessa rättigheter löper ut kommer tillgången inte att generera något värde. Om det med rimlig säkerhet kan antas att företaget kan förnya rättigheten till skäligen kostnad och det inte finns några förutsägbara hinder som kan stoppa tillgångens kassaflöde skall det anta att den är beständig (inte evig). Tillgångens livstid är då inte begränsad och den skall inte skrivas av. Istället skall den med jämna intervaller prövas för nedskrivning. Dessa tillgångar kan utgöras av kontrakt eller licenser, som kan förlängas, utan någon större prövning eller någon större kostnad, t ex. sändningsrättigheter och luftfartsrättigheter. Sammantaget kan följande faktorer ta i beaktande i bedömningen av tillgångens nyttjandeperiod

1. Legala eller kontraktmässiga bestämmelser som kan begränsa den maximala nyttjandetiden.
2. Om den materiella tillgången är kopplad till en legal rätt eller kontrakt kan, ibland, livslängden för den materiella tillgången förlängas utan att det kostar någonting i pengar räknat och utan att det påverka tillgångens möjlighet att kunna användas i verksamheten och bidra till kassaflödet.
3. Olika yttre ekonomiska faktorer som kan påverka tillgångens livslängd. Detta kan vara ökad konkurrens minskad eller ökad efterfrågan, tekniska framsteg osv.
4. Om tillgången, för att kunna bidra till kassaflödet, är knuten till andra tillgångar i sin enhet kan livslängden på dessa enheter påverka hur länge tillgången kan användas i företaget.
5. Hur mycket tillgången används i verksamheten.

---

⁵⁶ Fritt översatt.

6. För att tillgången skall leverera ett kassaflöde kan omkostnader uppstå. Nyttjandetiden beräknas så att dessa omkostnader inte överstiger nyttan av tillgången.⁵⁷

Vid den nedskrivningsprövning som tillgången utsätts för skall den värderas till ett verkligt värde (fair value). För att beräkna detta anser FASB tillgången kassaflöde utgör en grund för att beräkna det verkliga värdet. Regler om detta finns bla i Concepts Statement 7.

6.4.4 Fair value

Tillgångarna skall värderas till sitt verkliga värde (fair value). Det verkliga värdet är enligt FAS 142 23 §, det värde som en tillgång kan säljas för i en transaktion mellan initierade parter på armslängds avstånd.⁵⁸ Tillgångarnas värde bygger i grunden på det kassaflöde de genererar till verksamheten. Detta manifesteras i det pris som en köpare är villig att betala för tillgången. FASB lägger stor vikt vid att en tillgång delvis har som kännetecken att den kan ges ett verkligt värde. Det faktum att företaget, med ledning av vad en utomstående köpare skulle vilja betala för tillgången, kan ge den ett pris talar för att den har en självständig existens.

6.5 Lista över immateriella tillgångar

Nedan ges en lista över immateriella tillgångar som delar upp tillgångarna i de som är separabla och de som uppfyller kontrakt/legalitets kriteriet.

---

⁵⁷ Statement of Financial Accounting Standards No. 142, June 2001, sid 10.(fritt översatt)

⁵⁸ Financial Accounting Standard No.142, June 2001, sid. 36 B40 och B30.

Tillgång	Kontrakt/legal baserad	Separabla
<i>Märkesrelaterad</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Varumärken, handelsnamn - Servicemärken, känneteckensmärken - Varuförpackning: färg, design, form 	
<i>Kundrelaterade</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Icke konkurrensavtal - Order och produktionsloggor - Kundkontrakt och därtill relaterade kundkontakter 	<ul style="list-style-type: none"> - Kundlistor - Icke kontraktbaserade kundrelationer
<i>Artistrelaterade</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Pjäser, operor, balleter - Böcker, tidsskrifter, tidningar, etc. - Musikala verk: kompositioner, sång texter, reklam jinglar. - Bilder, fotografier. - Videor och audiovisuellt material: musikvideor, tv-program. 	
<i>Kontrakt baserade</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Licenser, royalty, stillastående kontrakt. - Annonser, konstruktion, ledarskap, Service och underhållskontrakt. - Leasing kontrakt - Konstruktionsmedgivande - Franchiseöverenskommelser - Operatörs och sändningsrättigheter - Rätt att bruka: vatten luft, mineraler, timmer, vägar. - Speciella service kontrakt - Anställningskontrakt 	
<i>Teknologiskt Baserade</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Patent teknologi - Data mjukvara - Handelshemligheter, som hemliga recept, formler, recept, processer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Opatenterad teknologi - Databaser

Tabellen nedan är ingen fullständig lista på immateriella tillgångar som skall aktiveras men den ger en inblick på immateriella tillgångar inom olika branscher.⁵⁹

Vid betraktande av denna lista skall uppmärksamheten fästa på spalten längst till höger. Tillgångarna som redovisas där uppfyller definitionskravet på immateriella tillgångar enbart genom att de är separabla. Det innebär i princip i att de är utbytbara mot ett annat värde genom försäljning, licensiering etc. De tillgångar det gäller; kundlistor, icke kontrakt baserade kundrelationer, samt icke patenterad teknologi och databaser, skall ingå som

⁵⁹ Financial Accounting Standards No. 141, June 2001, sid.28-29.

immateriella tillgångar. Det krävs inte att den immateriella tillgången skall ha sin grund i lagliga eller kontraktmässiga förhållanden, det räcker med att tillgången skall kunna separeras från övriga tillgångar

6.6 Skillnader mellan svenska och amerikanska regler.

I FAS 141 har FASB ha intagit en mindre restriktiv syn för att erkänna existensen av en immateriell tillgång. I FAS 141 säger styrelsen att definitionen av en immateriell tillgång har vidgats och detta beror på två orsaker. För det första blir det en mer korrekt redovisning om företagets eventuella tillgångar kan listas upp i en balansräkning. Företaget blir mer transparent om tillgångar aktiveras istället för att listas som goodwill. De kan jämföras mellan olika företag, det blir lättare att förutsäga deras livslängd och vilket kassaflöde de kommer att generera till företaget. För det andra måste immateriella tillgångar hindras från att räknas in i goodwill eftersom denna utgör en evig tillgång som inte skrivs av.⁶⁰ Fler tillgångar kommer således att bli aktiverade samtidigt som goodwillposten minskar i motsvarande grad. De eventuella tillgångar som ingår i goodwillen kommer att vara goodwillaktiga i sin karaktär och därmed smälta samman med goodwillposten. De svenska reglerna där immateriella värden räknas in i goodwill accepteras inte helt av FASB. De strävar efter att rensa bort all identifierbara värden från goodwillposten.

Ett exempel på skillnaden mellan de nya amerikanska reglerna och de svenska redovisningsreglerna är kundlistor. Dessa faller enligt de amerikanska reglerna under kategorin kundrelaterade tillgångar. Enligt svenska redovisningsregler i RR 15 punkt 16 uppfyller dessa tillgångar inte kontrollkravet. Eftersom kunderna kan lämna företaget på eget initiativ utan att företaget kan hindra dem utgör de inte en kontrollerbar tillgång. Den amerikanska synen på tillgångar skiljer sig i detta avseende från den svenska. De är mindre intresserade av vilka intäkter kundlistan kommer att ge i framtiden. Det väsentliga är istället vilka intäkter den skulle kunna ge till företaget om den avyttrades eller såldes.⁶¹ Om företaget kan visa att kundlistor av liknande slag har förekommit i transaktioner och där betingat ett värde är detta tillräckligt för att kundlistan skall tillgångsföras. Eftersom det är vanligt att kundlistor hyrs ut eller säljs mellan olika företag är kravet på separation uppfyllt och kundlistan kan sägas utgöra en immateriell tillgång. Det värde som kundlistan skulle få i balansräkningen baseras på marknadsvärdet i liknande transaktioner.⁶² Vad som kan hindra en kundlista från att vara en tillgång är att den innehåller en klausul som föreskriver att information om kunden är konfidentiell och inte får försäljas vidare till tredje man.

---

⁶⁰ Financial Accounting Standards No. 141, June 2001, sid. 67.

⁶¹ Financial Accounting Standards No.141, June 2001, sid.40. B43.

⁶² Financial Accounting Standards No.141, June 2001, sid. 30.

Till samma kategori tillgångar hör icke kontraktbaserade kundrelationer. Dessa kan vara lojalitetsklubbar som ger kunderna rabatt när de utnyttjar företagets tjänster eller produkter. De utgör immateriella tillgångar enligt samma grunder som kundlistorna. Det förhållandet att det är möjligt att sälja eller hyra ut tillgången till en tredje man är tillräckligt för att kravet på separation skall vara uppfyllt och tillgången skall kunna aktiveras. Enligt RR 15 p. 16 kan dessa tillgångar inte kostnadsföras eftersom kontrollkraven inte är uppfyllda.

En tredje aktivering av tillgång som kan strida mot svenska reglerna kan finnas bland de teknologiskt baserade immateriella tillgångarna. Här är det två stycken tillgångar som redovisas under kravet om separation. Dessa är databaser och icke patenterad teknologi. Även om en databas inte innehåller material som är skyddat av copyright så kan den utgöra en immateriell tillgång om materialet i databasen kan säljas eller leasas till någon intressent. Även den icke patenterade teknologin kan tillgångsföras enligt de amerikanska separationskraven. Av RR 15 p. 14 ges intrycket att de inte kan klassificeras som en tillgång enligt svenska regler. Enligt RR 15 p.15 kan dessa tillgångar enligt svenska regler inte definieras som immateriella tillgångar.

Vidare skall den immateriella tillgången som inte amorteras utsättas för en löpande värdering i form av nedskrivningsprövningar. Den kommer där att värderas till sitt verkliga värde (fair value). Enligt ÅRL 4 kap. 6 § tillåts inte uppskrivning av immateriella tillgångar till det löpande värdet.

7 FASB:s nya regler om goodwill

Den förste juni 2001 antog FASB rekommendationerna 142. Den utgör basen för en ny praxis som föreskriver hur goodwill skall behandlas i bokföringen. Goodwillfrågan aktualiserades i USA under slutet av 1990-talet. Rekommendationen nr. 142 bryter helt med den nuvarande synen på goodwill. Istället för att se goodwill som en ändlig tillgång som skrivs av under en uppskattad nyttjandeperiod, bedöms den som en beständig tillgång. Den skall inte skrivas av och kostnadsföras som en vanlig anläggningstillgång. Istället skall bolagen enligt rekommendationen årsvis, eller vid behov pröva om goodwillen har minskat i värde och vid behov skriva ner den. Ett skäl för detta är enligt FASB att det speglar goodwillens natur, ett annat skäl är att analytiker och företagare inte bryr sig om goodwill utan betraktar den som en biprodukt.

7.1 Definition av goodwill: Beståndsdelarna

I sin definition av goodwill redogör FASB styrelse för de vanligaste uppfattningarna av vad som utgör goodwill. De kan delas i sex stycken olika komponenter.

1. Goodwill är det övervärde som uppstår då ett företags marknadsvärde överskrider dess tillgångars bokförda värde.
2. Förvärvaren betalar ett värde som överskrider den förvärvade enhetens bokförda värde därför att denna innehåller dolda tillgångar som inte har blivit aktiverade i balansräkningen.⁶³
3. Det verkliga värdet av det förvärvade företags going-concern värde. Going-koncernvärdet grundas på att företaget med sin kombination av tillgångar kan ge ett högre kassaflöde än den sammanslagna summan av enheternas kassaflöde var för sig. Detta gör att enheten är mer värd än de enskilda tillgångar som ingår i den.
4. Synergieffekter kan uppstå när köparen förenar den köpta enheten med sin egen. Detta gör att han anser det vara värt att betala ett pris som överskrider den köpta enhetens bokförda värde.
5. Köparen övervärderar värdet av den förvärvade enheten och betalar mer än vad den är värd.
6. För hög köpeskilling betalas för det förvärvade företaget därför att köparen blivit indragen i en budstrid om företaget.⁶⁴

Speciellt kan punkt två av FASB:s sex punkter noteras. Som redogjorts för ovan består svensk goodwill delvis av tillgångar som inte aktiverats. FASB

---

⁶³ Enligt min mening är denna punkt jämförbar med den svenska definitionen av goodwill.

⁶⁴ Financial Accounting Standard No.141, June 2001, sid.57-58. (fritt översatt).

förkastar denna ståndpunkt. Detta följer av FAS 141 B102 p. 2 som beskriver en, enligt FASB, felaktig definition av goodwill.

Component 2: - The fair value of other net assets that had not been recognized by the acquired entity at the date of acquisition. They may not have been recognized because they failed to meet the recognition criteria (perhaps because of measurements difficulties), because of a requirement that prohibited their recognition, or because the entity concluded that the costs or recognizing them separately were not justified by the benefits.

I FAS 141 B103 följer sedan: The second component also is not part of goodwill conceptually; it primarily reflects intangible assets that might be recognized as individual assets.

FASB anser att punkt 3 och punkt 4 kan utgöra goodwill. Dessa består av going-concernvärdet och synergieffekterna. Synergieffekterna uppstår när ett företag slås ihop med ett annat, dessa utgör en framtida förväntning på högre lönsamhet som köparen hoppas att kunna infria.

Going-concern värdet är ett värde som av FASB kallas för kärn goodwill.⁶⁵ Den köpta verksamheten utgör en samling materiella och immateriella tillgångar som har organiserats och kombinerats för att driva en vinstdrivande verksamhet. Going-concern värdet utgör då sammansättningen och kombinationen av personella, materiella och immateriella tillgångar. Priset köparen betalar för dessa tillgångar organiserade i en verksamhet blir högre än vad han skulle ha betalat för samma tillgångar köpta en för en. I going concern värdet inräknas också fördelar av ett monopol eller ett fördelaktigt geografiskt läge.

Goodwill består även av "värden" som inte uppfyller definitionen på tillgång⁶⁶. FASB definierar dem som immateriella tillgångar vilka inte har en underliggande kontraktmässig eller legal bas. De har inte heller möjligheten att bli separerade och sålda utbytt, licensierade, uthyrda etc. De är alltför diffusa för att kunna identifieras och kostnadsföras separat i balansräkningen. Ett exempel på dessa värden är den samlade arbetskraften. FASB menar att denna visserligen utgör en tillgång men att det inte går att med tillförlitlighet mäta värdet på den. Den uppfyller därmed inte kravet på att listas som en immateriell tillgång. Detsamma gäller forskning och utvecklingskostnader som följer ungefär samma regler som finns i Sverige. Immateriella värden som dessa ingår i goodwillbeloppet.⁶⁷

Den fjärde beståndsdelen består av internt genererad goodwill. I princip kostnadsförs inte internt genererad goodwill. Som kommer att visas längre fram tas det dock hänsyn till denna när goodwillens verkliga värde skall bestämmas.

Sammantaget består då goodwillen av fyra stycken delar: Synergieffekter, going concernvärde, immateriella värden som inte uppfyller de amerikanska reglerna att listas som tillgångar, samt internt genererad goodwill.

---

⁶⁵ Jmf. engelskans "core"

⁶⁶ Financial Accounting Standards No.141 June 2001, sid.

⁶⁷ Financial Accounting Standards No.141 June 2001, sid.72 B168-69

7.1.2 Tillgång eller inte tillgång

Efter att ha definierat goodwillen ställer FASB frågan om den utgör en tillgång. Enligt FASB kan detta ifrågasättas eftersom goodwillen med dagens redovisningsregler behandlas som en räkningsrestpost som uppstår vid förvärv av en verksamhet. De amerikanska reglerna för hur en tillgång skall definieras finns i FASB Statement No. 6.⁶⁸ Av dessa egenskaper är den framtida ekonomiska nyttan av tillgången viktigast.⁶⁹ Ett bevis för att en tillgång representerar ett uppskattat framtida värde är att den kan bytas mot ett annat värde, med andra ord säljas, bytas, etc. Det slås fast att även om goodwillen inte ensam kan sägas utgöra en tillgång som kan bytas ut mot ett annat värde eller generera ett intäkt, så kan goodwill i kombination med andra tillgångar generera intäkter och bytas mot andra värden. Det är tillräckligt för att styrelsen skall bedöma den som en tillgång vilken kan kostnadsföras i balansräkningen. Vad gäller kraven på kontroll och att ha kommit i besittning av tillgången är dessa uppfyllda enligt FASB. Goodwill uppfyller därmed kriterierna för att utgöra en tillgång.⁷⁰

Utöver dessa generella krav på att utgöra en tillgång skall denna även uppfylla vissa "recognition criteria" för att kunna listas i balansräkningen.⁷¹ FASB styrelse finner att goodwillen uppfyller dessa krav, om än med tvekan i vissa fall. Därmed kan goodwill, § som har uppkommit i en transaktion där ett företag har förvärvat ett annat, tillgångsföras i den nya koncernbalansräkningen.

7.2 Goodwillens livslängd

Den nya definitionen av goodwillens livslängd skiljer sig från den som fanns i de gamla rekommendationerna. FAS 142 18 § rekommenderar en evig livslängd för goodwill. Tidigare tillämpade FASB en avskrivning av goodwill upp till 40 år. Enligt de nya reglerna får goodwill inte skrivas av utan skall istället årligen prövas för nerskrivning. Synen på goodwill som en tillgång hänger samman med analysen av goodwillens beståndsdelar. Som redan nämnts består den av fyra stycken delar. I princip är det analysen av goodwillens beståndsdelar som talar för att den skall prövas för värdeminskning istället för att skrivas ner per automatik.

Kärnan utgörs av going concern värdet. Den för företaget unika sammansättningen av personal och anläggningstillgångar skapar ett mervärde. Enligt FASB bedömning är detta mervärde inte något som minskar, istället ligger det på en konstant nivå eller ökar.

Detsamma kan sägas för de synergieffekter som uppstår när ett företag köper ett annat. Dessa behöver ej vara av tillfällighetseffekter utan kan vara

---

⁶⁸ Se ovan sid.28.

⁶⁹ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.37. Jämför med ⁶⁹ Financial Accounting Standards No.141 June 2001, sid.59-60.

⁷⁰ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.46. Jämför med FAS 141 aid.59-65.

⁷¹ Se ovan sid.28.

beständiga. Dessa två delar av goodwillen är således något som inte per automatik minskar vilket talar mot en generell planerig nedskrivning av tillgångar.

Goodwillens tredje del består av immateriella tillgångar som ej uppfyller kraven för aktivering i balansräkningen. Det normala är att kostnadsföra immateriella resurser av det slaget direkt eller under en begränsad tidsperiod. Trots att delar av goodwillen utgörs av icke aktiverade tillgångar med en begränsad livslängd har FASB valt att låta goodwillen vara en evig tillgång. En orsak till detta är de nya reglerna som definierar vad som utgör en immateriell tillgång. Som redan nämnts har definitionen immateriell tillgång fått ett bredare tillämpningsområde med den nya definitionen. Detta medför att fler immateriella tillgångar kan aktiveras i balansräkningen. Tillgångar som tidigare hade inräknats som goodwill kommer nu att aktiveras separat i balansräkningen.

En fjärde faktor som spelar in är internt genererad goodwill. Normalt brukar denna inte aktiveras. FASB har dock valt att göra ett undantag vid prövningen av goodwillens försvagning. Den främsta orsaken till att FASB väljer att låta den interna goodwillen ingå i den goodwill som har uppstått i företagssammanslagningen är att det annars blir stora olikheter i hur intern och extern goodwill redovisas.⁷² Den externa goodwillen är det förvärvade företagets övervärde. Den interna goodwillen är den goodwill som det förvärvande och det förvärvade företaget gemensamt frambringar genom sin kontinuerliga verksamhet. I princip kan den utgöras av ett växande going-concern värde eller stora reklamkostnader. Tanken är att företagets verkliga värde bättre avspeglas i ett system där man tar hänsyn till den internt genererade goodwillen såväl som den externt förvärvade. För detta talar även det faktum att det är i princip omöjligt att särskilja ett eventuellt kassaflöde som genererats ur en extern respektive intern uppkommen goodwill. Det faktum att internt genererad goodwill erkänns som en tillgång talar enligt FASB för att goodwillen inte skall amorteras utan istället skall prövas för en försvagning. Det är enligt styrelsen knappast troligt att både den internt genererade goodwillen och den externt förvärvade kommer att understiga den som står upptagen i balansräkningen. Det faktum att FASB tar hänsyn till den internt genererade goodwillen är ett viktigt skäl till att FASB behandlar goodwillen som en evig tillgång.⁷³

För att få en helt korrekt redovisning borde därför goodwillen kostnadsföras och delas upp i två stycken delar där en inte amorteras utan endast prövas för nedskrivning och den andra delen, bestående av ej kostnadsförda tillgångar, amorteras. Detta skulle enligt FASB bli alltför komplicerat och i stället behandlas hela goodwillposten som en beständig tillgång.⁷⁴

---

⁷² Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.51 B86-87. Se även nedan sid 37-38.

⁷³ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.51 B87.

⁷⁴ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.54 B96-97.

7.3 Mätning av goodwillens värde

För att mäta försvagning av goodwill används en metod som i mycket påminner om den som RR rekommenderar. Reglerna för detta återfinns i FAS 142 23-25 § §. Goodwillen allokeras till en kassagenererande enhet vars verkliga värde undersöks. Det finns dock vissa skillnader mellan de amerikanska och svenska reglerna. Den mest märkbara skillnaden är hur den kassagenererande enheten är sammansatt. Motsvarigheten till kassagenererande enhet kallas här för reporting unit. Innan en redogörelse ges för hur en reporting unit är uppbyggd, (FAS 142 30-36§§), skall en kort beskrivning lämnas för hur företagen delar upp sin redovisning i olika segment.

7.4 Företagens segmentindelning

Analytiker behöver förstå hur de olika delarna av företaget fungerar och bidrar till den totala vinsten. För att göra redovisningen mer lättförståelig har företagen delats upp sin verksamhet på olika segment. De bestod tidigare av av industriella och geografiska enheter som kunde bli mycket stora och svåra att analysera. Styrelsen från FASB verkar ha tagit intryck av de åsikter som intresseorganisationer för investerare har gett om företagens redovisning. Ett uttalande av organisationen AIMR lyder:

*Analysts need to know and understand how the various components of a multifaceted enterprise behave economically. One weak member of the group is analogous to section of blight on a piece of fruit; it has the potential to spread rot over the entirety.*⁷⁵

Den nya segmentindelningen kom att grunda sig på den interna struktur företaget använder sig av för att kontrollera sin verksamhet. Investeraren kommer därmed att grunda sin uppfattning om företagens ekonomiska situation efter samma information som företagens beslutsfattare använder. Det operativa segmentet utmärks av att det utgör en rörelse i sig själv som kan ge intäkter och kostnader. Dess operativa resultat redovisas till en av företagens högre beslutsfattare som bestämmer om flera resurser skall allokeras till företaget. Till sist skall viss finansiell information om enheten vara tillgänglig för utomstående, regler om detta återfinns i FAS 131 10-15 § §.

7.4.1 Reporting units

För att pröva försvagningen av goodwill används en reporting unit. Den är den lägsta del av ett företag som kallas för en rörelse⁷⁶ och som kan särskiljas fysiskt och operationellt från andra grupper av tillgångar. Den utgör en intern instans inom företaget och rapporterar sitt resultat till företagsledningen.

En reporting unit utgörs enligt FAS 142 30 § av ett operating segment eller en nivå under ett sådant. FASB beskriver den som en grupp tillgångar inom

⁷⁵ Statement of Financial Accounting Standards No. 131 June 1997, sid.18.

⁷⁶ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid. 55. Jmfr eng. buisness.

ett företag som oberoende av andra enheter inom företaget kan skapa en vinst. Hur många enheter det skall finnas inom ett företag beror på vilka interna styrnings och kontroll mekanismer företaget använder sig av. I princip kan ett enda företag vara en reporting unit. Grundtanken är att en reporting unit skall motsvara den interna struktur företaget använder sig av när de gör sin internrevision och kontrollerar sin verksamhet. Vidare skall prövningen av goodwill göras på den nivå där synergieffekterna uppstår, dvs. på den nivå där företagen konsolideras med varandra.⁷⁷

När två företag köper ett annat kommer de ofta att integreras med varandra när deras verksamheter slås samman. Även om ett segment inte har mottagit någon form av tillgångar genom förvärvet kan det tilldelas goodwill. Detta eftersom segmentet kan uppnå högre lönsamhet genom att sammanslagningen har givit det synergieffekter.⁷⁸ Goodwillen skall då försöka placeras på det ställen där det ökade kassaflödet uppstått. Detta medför att goodwill kan prövas i enheter som ursprungligen var hemmahörande i det förvärvande företaget. Med andra ord så prövas försvagningen av goodwill på enheter i det sammanslagna bolaget inte bara inom enheter som ligger inom det bolag som förvärvades. Det kan finnas goodwill som inte direkt kan anknytas till en enskild enhet, utan istället existerar som ett utflöde av hela verksamheten, den skall då fördelas över alla enheter på ett förnuftigt sätt.⁷⁹

---

⁷⁷ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid. 51 B86.

⁷⁸ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.120.

⁷⁹ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.120.

7.5 Godwillens värdeminskning enligt FAS 142

Varje enhet har ett bokfört värde. Vid ett förvärv fördelas köpeskillingen på olika enheter (reporting units) enligt förvärvsmetodens principer. Det innebär att de tillgångar som ingår i enheten värderas till ett marknadsvärde. Goodwillen allokeras till de enheter som anses mer värdefulla än vad deras materiella och immateriella tillgångar indikerar och utgör en del av enhetens uppskattade verkliga värde. Detta värde är enhetens bokförda värde och blir utgångspunkt för att pröva goodwillförsvagning. Den goodwill som allokeras till en enhet skrivs inte av utan prövas istället en gång årligen för att kontrollera om eventuell nedskrivning behövs. Eftersom goodwillen är allokerad till en enhet används denna för att kontrollera goodwillens storlek. Den prövning som rekommendation 142 hänvisar till för att se om goodwillvärdet har minskat består av två steg.⁸⁰

För att kontrollera försvagning av goodwill används förvärvsmetodsprincipen (FAS 142, 21 §). Det innebär att det verkliga värde (fair value) enheten antas ha fördelas över dess identifierbara materiella och immateriella tillgångar vilka även de värderas till verkligt värde. Om ett överskjutande värde sedan blir kvar är detta goodwill. Goodwillen i varje rapportenhet måste prövas för värdeminskning årligen om inte tre stycken kriterier som räknas upp i 27 § är uppfyllda. Bestämmelserna är utformade på sådant sätt att inget tvivel finns om att goodwillen skulle ha minskat i värde. Värdeminskningstester kan även behövas göras oftare än en gång om året enligt 28 §. Bland annat gäller det då vid ny lagstiftning som kan missgynna företaget, konkurrens, förlust av nyckel personal eller ett skäligt antagande att en rapportenhet kommer att bli såld.⁸¹

Det första steget består enligt FAS 142 19 § av att jämföra det bokförda värdet med dess verkliga värde. FASB 142 23-25 § § ger rekommendationer för att beräkna enhetens verkliga värde. Det verkliga värdet är det värde enheten skulle kunna avyttras till mellan två stycken initierade parter. Den bästa metoden att få fram detta värde är om samma typ av tillgång är prissatt vid en offentlig handelsplats (23 §). Vad som är viktigt är att metoden att räkna fram värderingen på enheten skall godkännas externt, det pris som beräkningen utmynnar i skulle kunna accepteras av en utomstående potentiell köpare.

Efter att det verkliga värdet har bestämts skall detta jämföras med det bokförda värdet. Om det verkliga värdet är lägre än det bokförda värdet skall steg två i beräkningen av försvagad goodwill ske. Detta steg mäter storleken på den eventuella försvagning av goodwill som har skett. När det verkliga värdet på en enhet understiger det bokförda värdet presumeras det att en försvagning av goodwill har skett och en nedskrivning sker av goodwillvärdet (20 §),

---

⁸⁰ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid. 60-62.

⁸¹ Financial Accounting Standards No.142 June 2001, sid.64-66

7.6 Analys: Goodwill enligt FASB

Anläggningstillgången goodwill enligt FASB

<u>Going-concern</u>	<u>Synergieffekter:</u>	<u>Immateriella tillgångar:</u>	<u>Internt genererad goodwill:</u>
Värde: Förhållande bland anställda Utrustning, geografi och annat som är gynnsamt för företaget.	De sammanslagningster som uppstår när två företag slås samman.	Uppfyller ej kraven på att vara separabla eller kontrakt/legalitet. Är då goodwillaktiga i sin natur.	Ingår ej per definition i koncernmässig goodwill. Gör det dock i praktiken då hänsyn tas till internt genererad goodwill vid nedskrivning.

7.6.1 Definitionsfrågan

Först kan definitionen av goodwill nämnas. Synergieffekterna är gemensamma både för den svenska och för den amerikanska definitionen. I den svenska definitionen av goodwill ingår en mängd immateriella värden. De amerikanska reglerna vill rensa ut alla immateriella värden som inte uppfyller kraven på att vara; kontraktbaserade, legalbaserade eller separerbara. Den amerikanska definitionen av goodwill stöder sig på going concern teorin. Denna anser att goodwill skapas av företagets tillgångar. Däremot kan den inte bestå av dessa tillgångar eller värden som kan identifieras men inte uppfyller kraven på aktivering. Enligt denna teori är goodwill något som emanerar ur företagets tillgångar. Indirekt ingår även internt genererad goodwill i goodwillposten.

7.6.2 Värderingsfrågan

FASB betraktar alltså goodwillen som en beständig tillgång som inte skall skrivas av. Detta har sin grund i flera orsaker. Nedan görs ett försök att redogöra för några av dem.

Enligt FASB är synergi och going-concern beständiga värden som inte minskar om företaget sköts rätt. Bolagen har ofta en tendens att bli mer stabila och lönsamma med tiden. Eftersom goodwillen uppstår som ett utflöde från ett bolag tar det karaktär av detta. Om bolaget har ett stabilt värde som ger intryck av att vara beständigt eller ökande med tiden kan det samma sägas om goodwillen. Att då skriva av en tillgång som efterhand ökar skulle strida mot redovisningsmässiga principer. Att detta resonemang legat till grund för FASB syn på goodwill framgår av FAS 142 B82: *at least part of what is recognized as goodwill may have an indefinite useful life that could last as long as the business is considered a going concern.*

Av betydelse är även den nya definitionen av immateriella tillgångar. Denna utesluter tillgångar som tidigare innefattades i goodwillbegreppet. Detta framgår bl a av FAS 142 B83 femte och sjätte meningen: *The board concluded that by revising the criteria from separating intangible assets from goodwill, the portion of recognized goodwill that might be wasting would be smaller than it might have been using the criteria in the 1999 Exposure draft.*

När immateriella tillgångar således rensas ut ur begreppet goodwill blir going-concernvärdet mer renodlat. Detta leder till att goodwillen kan betraktas som en beständig tillgång och avskrivning kan undvikas. Det kan noteras att detta markerar en skillnad mot svenska regler. Det har redan tidigare i denna uppsatts konstaterats att den svenska definitionen av goodwill inte skulle tolereras av FASB⁸².

Ett skäl för FASB att behandla goodwillen som en beständig tillgång kan vara organisationens värdering av finansiell information. Enligt FASB skall finansiell information vara *representational faithful*.⁸³ Den skall då exakt avspegla det verkliga förhållande den beskriver. Eftersom goodwillens värde är osäkert är det mer rättvisande att löpande omvärdera den än att skriva av den under en bestämd tidsperiod. En schablonmässig avskrivning, under exempelvis en femårsperiod, är således inte rättvisande för att beskriva goodwillens värde i balansräkningen.

Ett annat skäl för FASB att erkänna goodwillen som en evig tillgång är att den internt genererade goodwillen tillerkänns ett värde vid nedskrivningsprövningen.

I B84 sägs att kassaflödet från goodwill som är förvärvad är svår att skilja från det kassaflöde som uppkommer från internt genererad goodwill. I punkten B85, säger styrelsen att det är rimligt att anta att internt genererad goodwill är något som kan ersätta förlorat värde på förvärvad goodwill.

I följande punkten B87 säger FASB: *Board observed that an entity often has internally generated goodwill and goodwill-like assets that are not recognized on its balance sheet. Thus, it would be infrequent that the value of the actual (recognized and unrecognized) goodwill and goodwill like assets of an entity would be less than the amount portrayed as goodwill in its balance sheet even if the value of the goodwill associated with a specific acquisition declined subsequent to its acquisition. This point was significant to some Board members in agreeing to accept a nonamortization approach and depart from the normal acquisition-specific model for testing goodwill for impairment.*

FASB anser alltså att både intern och förvärvad goodwill skall ingå i värderingen av goodwill när den prövas för nedskrivning. Av särskilt intresse är att goodwill som försvagats (declined) sedan köpet skall kunna ersättas av internt genererad goodwill (se understrykning). Detta synsätt bryter med svenska redovisningsrekommendationer som enligt RR 1:00 p.57 anger följande: *Värdet på goodwillposten minskar över tiden. I vissa fall kan det förefalla som om värdet inte minskar. Detta är en följd av att förvärvad goodwill ersatts av internt genererad goodwill. RR 15, Immateriella tillgångar, medger inte att internt genererad goodwill redovisas som tillgång i balansräkningen. Detta är skälet till att goodwill skrivs av på ett systematiskt sätt över den period som utgör den bästa bedömningen av dess nyttjandeperiod.*

FASB erkänner att förvärvad goodwill kan förbrukas och ersättas av internt genererad. Trots detta sker ingen avskrivning av den förbrukade goodwillen. Istället ses detta faktum, enligt FAS 142 B87 sista meningen, som ett viktigt skäl för att erkänna goodwillen som en beständig tillgång. Detta markerar en brytning med de svenska bestämmelserna.

---

⁸² Se ovan sid 43.

⁸³ Se mer om detta nedan på sidan 56.

I punkten B76 konstaterar FASB att det är en stor ojämnlighet i redovisningen av internt genererad goodwill och förvärvad goodwill. Utgifterna för att skapa den internt genererade goodwille kostnadsfördes direkt utan att någon tillgång uppstod. Till detta kom att även den förvärvade goodwille skulle kostnadsföras. Denna dubbla kostnadsföring slog mot resultatet. I FAS 142 B91 konstateras att den rapporterade vinsten ofta ökar när den förvärvade goodwille är färdigamorterad. Detta beror naturligtvis på att inga amorteringskostnader från goodwille drar ner resultatet. Enligt samma punkt menar vissa medlemmar i FASB att denna rapporterade ökning av resultatet inte är *representationally faithful* eftersom den ökade vinsten beror på att man inte längre betalar dubbla avskrivningskostnader på företagets goodwillvärde. Den dubbla kostnadsföringen av intern och förvärvad goodwill påverkar resultat till den grad att detta inte på ett trovärdigt sätt återspeglar ekonomiska förändringar hos företaget. Enligt FAS 142 B98 är avskrivning av goodwill *unfair* när en jämförelse görs mellan företag som växer organiskt och de som växer via förvärv.

De skäl som angivits ovan är av redovisningsteknisk natur. FASB går utöver dessa och anger i punkterna B90-91 under rubriken *decision usefulness*, mer praktiska skäl. Som nämnts tidigare symbolisera detta uttryck information som är av betydelse när en intressent tar ett beslut om företaget. Uppenbarligen fyller inte avskrivning av goodwill detta kriterium. Många analytiker ignorerar avskrivningskostnader när de analyserar ett företag. Även många företagare ignorerar goodwille i sin interna kontroll av företagets lönsamhet. Styrelsen drar slutsatsen att företagarna, analytikerna och de som investerar i företaget, fäster liten vikt vid goodwillavskrivningarna när de utvärderar företagets resultat.

8 EG-rätten och de nya reglerna

Eftersom redovisningsfrågorna faller inom EG-rätten är det nödvändigt att undersöka om de nya amerikanska reglerna är godtagbara i ett europeiskt perspektiv. EU har valt att använda sig av IASB för att harmonisera medlemstaternas lagstiftning på redovisningsområdet. IASB har å sin sida valt att fördjupa samarbetet med amerikanska FASB i syfte att skapa gemensamma normer. Detta har lett till att IASB den 5 december 2002 gav ut ett utkast om införandet av nya regler för att värdera tillgångar. Förslagen i utkastet stämmer i princip överens med dem som har utgivits av FASB och som har diskuterats tidigare i denna uppsatts.

8.1 Harmonisering av bolagsdirektiv

EU har således beslutat att överlämna den materiella delen av redovisningens harmonisering till IASB. Gemenskapen har dock förbehållit sig rätten att kontrollera vilka av IASB:s stadgar som skall accepteras inom gemenskapen. Kommissionen fungerar här som en spärr mot oönskade IASB-stadgar. Genom att använda sig av IASB stadgar vill EU öka jämförbarheten mellan företagens redovisning i olika länder och olika världsdelar. Detta kommer att leda till en effektivare kapitalmarknad med konkurrensfördelar för svenska och europeiska bolag eftersom de blir mer attraktiva för den globala kapitalmarknaden.

Införandet av IASB reglementet kommer att påverka redovisningen och i vissa fall kommer det att strida mot de redan existerande bolagsdirektiven. Framst gäller det då fjärde och sjunde bolagsdirektivet som styr utformningen av svenska ÅRL.

8.1.2 IAS förordningen

Införandet av IASB:s standarder regleras i en förordning från den 19 juli 2002 utfärdad av Europaparlamentet.⁸⁴ I art. 4 anges att medlemsstaterna skall upprätta sina koncernredovisningar i enlighet med de rekommendationer som IASB utfärdar. Att IASB har utfärdat stadgar innebär inte att dessa automatiskt skall tillämpas av medlemstaterna. Ett formellt antagande måste först göras av kommissionen. När kommissionen vill anta en redovisningsstandard från IASB skall de först lägga fram förslaget för en kommitté (ARC). Denna består av representanter från medlemsländerna. Till detta kommer att kommissionen inte får anta en standard som strider mot fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven om att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets resultat och ställning om den bidrar till det europeiska gemensamma bästa samt uppfyller kriterierna för begriplighet relevans tillförlitlighet och ställning.⁸⁵

---

⁸⁴ Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr. 1606/2002.

⁸⁵ SOU 2003.71, sid 71.

8.1.3 Moderniseringsdirektivet.

ÅRL är en ramlag. Grunden till ramverket utgörs av EG: s fjärde och sjunde bolagsdirektiv. Lagen kompletteras sedan av redovisningsrekommendationer som utges på nationell nivå. Genom det nya initiativet från gemenskapen kommer således IASB få en ännu viktigare roll för svensk redovisning än det hittills haft. Användningen av IASB-rekommendationerna fullt ut är dock låsta av bestämmelserna i fjärde och sjunde bolagsdirektivet. För att lösa detta problem har gemenskapen initierat ett moderniseringsdirektiv. Det kommer att träda i kraft den 1 januari 2005. Direktivet anpassar bestämmelserna i fjärde och sjunde bolagsdirektivet så att dessa bli kompatibla till IASB-stadgarna.

8.2 Införlivandet av de nya tillgångsreglerna

Vid diskussionen om EG-rätten är förenlig med införandet av de nya tillgångsreglerna kommer värderingen till fair value och frågan om beständighet att beröras. Däremot kommer inte att definitionen av tillgångar att tas upp.

8.2.1 Möjligheten till löpande fair value värdering

En av de bestämmelser som kommer att aktualiseras vid fullt antagandet av IAS-regelverket är värderingen av immateriella tillgångar till verkligt värde. Nuvarande IAS 38 tillåter att immateriella tillgångar systematiskt omvärderas till ett verkligt värde *fair value*.

Detta tillåts inte enligt svensk lagstiftning. Enligt 4 kap 4 § ÅRL skall tillgångar värderas till det historiska anskaffningsvärdet. Art. 33.1.c i fjärde bolagsdirektivet styr uppskrivning av anläggningstillgångar. Artikeln tillåter bara uppskrivning av materiella och finansiella tillgångar, ej immateriella. Om uppskrivning sker får den inte påverka resultaträkningen utan skall bokföras i en särskild uppskrivningsfond. 33.1.c ligger till grund för 4 kap. 6 § ÅRL som styr uppskrivning av finansiella och materiella tillgångar. Liksom artikeln tillåter den svenska lagregeln endast uppskrivning av materiella och finansiella tillgångar och en eventuell värdeökning hos en tillgång får inte påverka resultaträkningen.

Moderniseringsdirektivet ger två stycken förslag för att införa en löpande värdering av immateriella tillgångar. I Moderniseringsdirektivet art 1 p.10 anges att art 33.1.c i fjärde bolagsdirektivet skall ändras så att uppskrivning av immateriella tillgångar omfattas av bestämmelsen. Genom regelbunden uppskrivning av immateriella tillgångar till nuvärdet, kan då en löpande värdering till göras. Även efter ändring kräver artikeln att eventuella värdeförändringar av tillgången skall bokföras i en särskild fond och inte tillåtas påverka resultaträkningen. Med stöd av den nya lydelsen av artikel 33.1.c skulle således 4 kap. 6 § ÅRL kunna omarbetas, så att löpande värderingar till verkligt värde av immateriella tillgångar kan göras genom kontinuerliga uppskrivningsprövningar.

Omarbetningen av 4 kap. 6 § ÅRL skulle dock bli mer omfattande än så. För uppskrivning krävs att värdet skall vara *tillförlitligt och bestående*, vidare krävs att uppskrivningen *väsentligt överskrider bokfört värde*. Motivet bakom dessa rekvisit är enligt lagstiftaren att undvika växlingsvisa och oregelbundet återkommande uppskrivningar, då dessa kan medföra ryckighet i värderingen. Dessa rekvisit är ej förenliga med en löpande värdering av immateriella tillgångar enligt IAS 38. De finns inte med i art. 33 utan har införts av den svenske lagstiftaren. Det krävs således en mycket kraftig omarbetning av 4 kap. 6 § ÅRL för att den skall kunna skall uppfylla kraven i IAS 38.

Utredaren i SOU 2003:71 rekommenderar istället att artiklarna 42 e och 42 f i moderniseringsdirektivet införs i ÅRL. Dessa är dispositiva såtillvida att medlemsstaterna *får* införa dem. Enligt art 42 e får medlemsstaterna tillåta eller kräva att alla eller vissa kategorier av företag värderar särskilt angivna tillgångar som inte är finansiella instrument till verkligt värde. Vidare anger 42 f att den värdeförändring som kan följa av att ett företag värderar en tillgång löpande enligt art 42 e får tas upp i resultaträkningen. Detta tillåts däremot inte vid uppskrivning av tillgångar enligt art. 33.1.c.⁸⁶

Om lagstiftaren väljer att gå på denna linje kommer en löpande värdering av immateriella tillgångar att tillåtas. Vidare kommer värdeförändringar av dessa och andra tillgångar att kunna påverka resultaträkningen. En värdehöjning på en tillgång får dock endast påverka resultaträkningen om den motsvarar en tidigare gjord nedskrivning på samma tillgång. I annat fall skall värdehöjningen bokföras i en särskild värdefond för uppskrivning.⁸⁷ Enligt förslaget får den nya paragrafen beteckningen 4 kap. 14 f § ÅRL. 4 kap 3 § ÅRL kommer att hänvisa till denna paragraf. Därmed undviks en omarbetning av 4 kap. 6 § ÅRL och den kan stå kvar i sitt nuvarande tillstånd.

8.2.2 Immateriella tillgångars beständiga livslängd

IASB har den 5 december 2002 publicerat ett utkast med förslag till ändringar. IAS 38 kommer där att ersättas med nya bestämmelser om livslängden för immateriella tillgångar. De nya bestämmelserna bygger på FASB:s nya rekommendationer för immateriella tillgångar som återfinns i FAS 141 och 142.

Förslaget till de nya IAS bestämmelserna innebär att immateriella tillgångar skall delas upp i beständiga och ändliga tillgångar.

De beständiga tillgångarna kommer inte att skrivas av. De ändliga tillgångarna kommer att skrivas av under sin livslängd utan någon presumtion för en viss tidsperiod. De nya reglerna skulle då ersätta IAS 38 p.79 och p.83. P.79 anger att immateriella tillgångar skall skrivas av över sin begränsade ekonomiska livslängd. Det anges en presumtion att

---

⁸⁶ SOU 2003:71 sid. 317.

⁸⁷ SOU 2003:71 sid.212

livslängden uppgår till högst 20 år. För att genombryta denna presumtion krävs i p. 83 starka skäl (persuasive evidence).⁸⁸

Anläggningstillgångars livslängd styrs av regleringen i 4 kap. 4 § ÅRL. Enligt första stycket skall anläggningstillgångar med en begränsad ekonomisk livslängd skrivas av systematiskt över denna livslängd. Enligt andra stycket presumeras immateriella tillgångar ha en livslängd på upp till fem år. De svenska reglerna i 4 kap. 4 § ÅRL andra stycket, bygger på art. 34.1 a och artikel 37 i det fjärde bolagsdirektivet. När 4 kap. 4 § ÅRL andra stycket anger att immateriella tillgångar skall skrivas av på fem år stöder de sig inte på direktivet. Ovan nämnda artiklar i direktivet föreskriver bara att goodwill och FoU-kostnader skall ha en presumtiv livslängd på upp till fem år. 4 kap. 4 § ÅRL andra stycket är en ramlagstiftning. I förarbetena till ÅRL anser lagstiftaren att immateriella tillgångar generellt antas ha en nyttjandeperiod på fem år. Dock hänvisar lagstiftaren till redovisningspraxis för att ge mer detaljerade bestämmelser om redovisningen av immateriella tillgångar.⁸⁹ I princip finns det inget som hindrar att immateriella tillgångar, som inte utgörs av goodwill eller FoU, behandlas likadant som andra anläggningstillgångar. Vad nyttjandeperioden beträffar, kan anläggningstillgångar ha en evig livslängd. Sålunda hindrar varken EU-lagstiftning eller svensk lagstiftning immateriella tillgångar från att ha en beständig livslängd enligt kommande IASB-stadgar.

8.2.3 Avskrivning av immateriella tillgångar

Vad gäller den slopade avskrivningen för beständiga tillgångar stadgar 4 kap. 4 § ÅRL att tillgångar som skrivs av har en *begränsad* ekonomisk livslängd. En tillgång med obegränsad livslängd, som exempelvis mark, behövs inte skrivas av⁹⁰. Det är sålunda endast tillgångar med en begränsad ekonomisk livslängd som skrivs av. Inte heller fjärde bolagsdirektivet hindrar en sådan tolkning. Generella bestämmelser för avskrivningar ges i art. 35. Där anges 1 st. b att anläggningstillgångar med en *begränsad* ekonomisk livslängd skall skrivas av systematiskt över denna livslängd. Utredarens slutsatts i IAS utredningen blir att varken ÅRL eller EG-direktiven sätter något hinder i vägen för att underlåta avskrivning av immateriella tillgångar med en beständig livslängd.

---

⁸⁸ Se RR 15 p.70-72 ovan sid. 19-20.

⁸⁹ SOU 1995/96:10 sid.52.

⁹⁰ SOU 1995/96:10 sid.200.

8.3 Möjligheten att göra goodwill till en beständig tillgång.

IASB utkast från den 5 december 2002 föreslår även att goodwill skall vara en beständig tillgång som inte skrivs av utan utsätts för löpande värdeminskningssprövningar. Detta strider mot både direktivet och bestämmelserna i ÅRL. Fjärde bolagsdirektivet Art 37 och 34.1.a stadgar som huvudregel att koncernmässig goodwill inte skall skrivas av under en period som överskrider fem år.⁹¹ En längre avskrivningstid kan väljas så länge den inte överskrider tillgångens ekonomiska livslängd. Samma regel återkommer i 4 kap. 4 § ÅRL. Moderniseringsdirektivet tar inte upp frågan om att ändra dessa regler. Ingen närmare förklaring ges till varför en beständig livslängd på goodwill inte kan accepteras.⁹² En tänkbar och trolig orsak till detta kan vara att goodwillbegreppet är så komplicerat och omfattar så stora förändringar i EG-direktiven att kommissionen har valt att avvakta läget. Bland annat kommer de nya reglerna medföra att poolningsmetoden försvinner. Innan en regeländring vidtas finns då möjligheten att på distans iaktta hur de amerikanska reglerna drabbar amerikanska företag och deras redovisning. Jag har nedan valt att ta fram en faktor som kan bidra till att försvåra införandet av amerikanska goodwillregler.

8.3.1 Olika syn på goodwillens livslängd

En tänkbar lösning till motståndet mot att acceptera en löpande värdering av goodwill kan ges genom att studera delar av FAS 142 och jämföra dem med de svenska förarbetena som rör goodwill. I FAS 142 B74-100 diskuterar FASB om goodwillen skall skrivas av eller om den skall betraktas som en beständig tillgång utan avskrivning. I punkten B75 säger styrelsen följande *The Board acknowledged that achieving an acceptable level of reliability in the form of representational faithfulness was one of the primary challenges it faced in deliberating the accounting for goodwill. The useful life of goodwill and the pattern in which it diminishes are both difficult to predict, yet its amortization depends on such predictions. As a result the Board acknowledged that the amount amortized in any given period can be described only a rough estimate of the decrease in goodwill during that period.*

Vidare sägs i B79 *Because the Board agreed with respondents who stated that straight-line amortisation of goodwill over an arbitrary period does not reflect economic reality and thus does not provide useful information, the Board reconsidered its decision to require amortisation of goodwill.*

FASB tycks anse att goodwill är en tillgång vars nyttjandeperiod och ekonomiska tillskott är svårt att bestämma. Det är därför inte rättvisande att skriva av tillgången. Uttrycket representational faithfulness innebär att värdering av tillgångar skall överensstämma med deras verkliga värde (fair value) vilket i praktiken innebär ett marknadsvärde. Att per definition skriva av goodwill därför att dess värde är svårbedömbart vore felaktigt. Det är mer rättvisande att med jämna mellanrum pröva dess verkliga värde och vid behov skriva ner detta, dvs. att göra en löpande värdering av

---

⁹¹ Dir. 78/660/EEG.

⁹² SOU 2003:71 sid. 319.

goodwillposten. I förarbetet till ÅRL säger den svenske lagstiftaren följande: *Vid bedömningen av dessa frågor bör - såsom Finansinspektionen har framhållit - beaktas att värdet av goodwill och av forsknings- och utvecklingskostnader i vissa fall är osäkert och hastigt kan förändras. Särskilt i fråga om dessa slag av tillgångar kan därför längre avskrivningstider stå i strid med försiktighetsprincipen. Detta torde också vara bakgrunden till att EG-direktiven upprätthåller en huvudregel om avskrivning under högst fem år.*

Den svenska och amerikanska analysen av goodwillens livslängd tycks i stora drag vara samstämmig, goodwillen är oförutsägbar och svår att bedöma. Däremot är det stora skillnader i hur den kostnadsförs.

8.3.2 Försiktighetsprincipen

En huvudregel som är av generell karaktär styr avskrivningen av goodwill. Eftersom goodwill *kan* minska hastigt i värde skall den skrivas av snabbt. Detta är en typisk tillämpning av försiktighetsprincipen. Den innebär att en förväntad förlust kan bokföras men aldrig en förväntad men ej realiserad vinst.

FASB har en negativ syn på försiktighetsprincipen. De anser att den kan skapa en konsekvent snedvridning av företagets värde. Detta framgår av FAS concept No.2 p.92: Since a preference "that possible errors in measurement be in the direction of understatement rather than overstatement of net income and net assets" introduces a bias into financial reporting, conservatism tends to conflict with significant qualitative characteristics, such as representational faithfulness, neutrality, and comparability (including consistency).

Enligt FASB:s syn på redovisningen innebär ett användande av försiktighetsprincipen att värderingen på goodwill blir snedvriden. Följaktligen ger det en mer rättvisande bild om dess värde är beständigt och prövas för nedskrivning. Svenska och amerikanska redovisningsregler har här en mycket motsatt ståndpunkt. Den amerikanska synen på hur goodwillens svårbedömda värde skall behandlas går faktiskt tvärtemot den svenska/europeiska metoden. Den svenska försiktighetsprincipen bedöms av Stellan Nilsson den viktigaste av de restriktioner som finns i ÅRL. Det är klart att de amerikanska goodwill reglerna medför en djupare förändring för svensk redovisningslagstiftning än enbart frågan om avskrivning eller inte avskrivning.

8.4 Definitionen av immateriella tillgångar

Om det är så att IASB stadgarna godtas fullt ut kan detta även innebära att definitionen av immateriella tillgångar som har förvärvats i ett företagsköp kommer att ändras. Om IASB-stadgarna bygger på FAS 141-142 kommer en aktivering av tillgång kräva att de uppfyller kraven på att separerbarhet – legal bas – kontrakt bas. SOU 2003:71 (IAS-utredningen) tar inte upp frågan om den närmare definitionen av immateriella tillgångar. En orsak kan vara att den ändrade definitionen av immateriella tillgångar är nära sammanbunden med den nya synen på goodwill som en beständig tillgång som inte skrivs av. Moderniseringsdirektivet som skall anpassa existerande redovisningsregler inom gemenskapen till de nya IAS reglerna tar

överhuvudtaget inte upp frågan om de nya goodwillreglerna. Med tanke på att den nya definitionen av immateriella tillgångar är nära förbunden med definitionen av goodwill verkar det troligt att ett införandet av immateriella tillgångar i enlighet med FAS 141-142 kommer att anstå fram till dess att beslut har tagits om nya goodwillregler.

8.5 Avslutande kommentarer

Av genomgången har det framgått att IASB kommer att anta nya stadgar som bygger på FAS 141 och 142. Innebörden av dessa blir bl.a. en löpande värdering av immateriella tillgångar och goodwill. Vissa immateriella tillgångar och goodwill kommer att antas ha ett beständigt värde som inte skall skrivas av.

Genom att EU har beslutat sig för att använda IASB:s rekommendationer för att harmonisera redovisningslagstiftningen i gemenskapen får de nya reglerna betydelse i Sverige. EU har antagit en förordning som skall införliva IASB-normerna i den bolagsrättsliga lagstiftningen. Vidare har även EU antagit ett moderniseringsdirektiv som skall anpassa främst det fjärde och sjunde bolagsdirektivet efter IASB-stadgarna.

Gemenskapen har ännu inte tagit ställning till eventuellt kommande IASB-stadgar som bygger på FAS 141 och 142. I SOU 2003:71 ger utredaren en uppfattning om de nya reglernas förenlighet med svensk lagstiftning och gemenskapshetsdirektiven. Av detta framgår att immateriella tillgångar kommer att kunna värderas löpande. Vidare kommer de värdeförändringar som tillgången utsätts för att påverka resultaträkningen. Vissa immateriella tillgångar som har ett kassaflöde utan synbart slut kommer att betraktas som beständiga, dessa kommer inte att skrivas av utan att utsättas för kontinuerliga värdeminskingsprövningar.

Däremot tolererar inte den gemenskapsrättsliga lagstiftningen (moderniseringsdirektivet inräknat) att koncernmässig goodwill behandlas som en beständig tillgång som inte avskrivs. En möjlighet till att kommissionen inte ännu har berört frågan kan vara att den kräver omfattande ändringar i redan existerande direktiv. Genomförandet av de nya reglerna skulle exempelvis strida mot försiktighetsprincipen som intar en viktig position i gemenskapens redovisningsdoktrin.

Vad som kan slås fast är att löpande värdering till verkligt värde av anläggningstillgångar kommer att tillåtas. Detta innebär att den tidigare regeln om att bara det historiska anskaffningsvärdet får användas vid tillgångars värdering luckras upp.

Om lagstiftaren väljer att införa moderniseringsdirektivet art. 42 e och 42 f kan tillgångars värdeförändring vid den löpande värderingen påverka

resultaträkningen. Det skulle i så fall innebära att resultaten kan svänga snabbare i framtiden och bli mer svåröversäglbara.

Litteraturförteckning

Litteratur

- Gunnar Björksten
Jochum Ejlertsson Redovisning Bokslut Beskattning, Del 1
Redovisning och bokslut, Lund 1988.
- Bo Svensson,
Hans Edhammar,
Karel Van Hulle Årsredovisningslagen, Lagkommentarer
Andra upplagan. Göteborg 2000.
- Thorell, Per Företagens redovisning. Grundläggande
Räkenskapsförståelse.
Andra upplagan. Göteborg 2001.
- Thorell, Per Årsredovisningslagen: Lagkommentar, första
upplagan, Uppsala 1996
- Westmark, Christer: Den nya bokföringslagen m.m Nordstedts
tryckeri stockholm 2000.
- Wiman, Bertil: Koncernbeskattning 3: upplagen Uppsala 1995
- Rundfeld, Rolf Redovisningen av goodwill - ett olösligt
problem, SvSkT No.5, 1997.

Offentligt tryck

- SOU 1974:46 Koncernbegreppet: Slutbetänkande av 1974 års
bolagsbeskattning.
- SOU 1989:34 Reformerad företagsbeskattning.
- SOU 1992:67 Fortsatt reformering av företagsbeskattningen;
Delbetänkande av 1992 års skatteutredning.
- SOU 2003:71 Internationell redovisning i svenska företag.

Redovisningsrekommendationer

- Financial Accounting Standards Board FAS 131 Disclosures about Segment of an
enterprise and related information.
June 1997.
- FAS 141 Business Combinations, June 2001.

FAS 142 Goodwill and other intangible assets,
June 2001.

CON 1 Objectives of financial reporting by
business enterprises, November 1978.

FAR:s samlingsvolym 2001   RR:s rekommendationer, Stockholm 2001.

Rättsfallsförteckning

RÅ 2002 not.171

RÅ 2002:61

RÅ 1989 not.506

RÅ 1977 ref.44

RÅ 1975 ref.9